

Juho Puranen

Kuolinpesän osakkaiden ja toimeksiannon saajien tärkeimmät vastuut ja velvollisuudet perunkirjoituksessa

Kuolinpesän osakkaiden ja toimeksiannon saajien tärkeimmät vastuut ja velvollisuudet

Juho Puranen
Opinnäytetyö
Kevät 2016
Liiketalouden koulutusohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Liiketalous, oikeus ja hallinto

Tekijä(t): Juho Puranen

Opinnäytetyön nimi: Kuolinpesän osakkaiden ja toimeksiannon saajien tärkeimmät vastuut ja velvollisuudet perunkirjoituksessa

Työn ohjaaja: Suvi Röytiö

Työn valmistumislukukausi- ja vuosi: Kevät 2016

Sivumäärä: 54

Opinnäytetyön aiheena on perunkirjoituksen aiheuttamat velvollisuudet ja vastuut kuolinpesän osakkaille sekä mitä vastuita ja velvollisuuksia syntyy toimeksiannon saajille, jos perunkirjoitus toimitetaan pesän ulkopuolisella toimijalla toimeksiantona. Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää ja koota nämä velvollisuudet yhtenäiseksi esitykseksi.

Tutkimusmenetelminä ovat lainoppi ja laadullinen tutkimus. Keskeisimpinä lähteinä ovat laeista perintökaari, perintö- ja lahjaverolaki sekä rikoslaki. Oikeuskirjallisuudesta tärkeimpinä lähteinä ovat Urpo Kankaan ja Aulis Aarnion Jäämistöoikeus I, Pertti Purosen Perintö- ja lahjaverotus sekä Pertti Virtasen Vahingonkorvaus – laki ja käytännöt.

Osakkaiden tärkeimpiä vastuita ovat perunkirjoituksen toimituttaminen ja pesän ilmoittaminen. Pesän tulee ilmoittaa sen, joka on perehtynyt parhaiten pesän tilaan tai sen joka hoitaa pesän omaisuutta. Pesän ilmoittajan tehtävä on antaa uskotuille miehille tarvittavat tiedot perunkirjoituksen suorittamiseksi. Perunkirjoituksen toimituttamisvelvollinen on osakas, jonka hoidossa pesän omaisuus on. Toimituttamisvelvollisen tulee huolehtia, että perunkirjoitus suoritetaan määräajassa. Tämä velvollisuus voidaan katsoa olevan täytetty, kun perunkirjoitukselle on valittu uskotut miehet, sekä aika ja paikka.

Velvollisuuksien laiminlyönnistä voi seurata veronkorotus, arvioverotus, henkilökohtainen velkavastuu vainajan veloista tai rikosoikeudellinen vastuu. Perunkirjoituksessa merkittävimmät rikokset, joihin voi syyllistyä ovat verorikokset sekä petosrikokset.

Jos perunkirjoitus annetaan toimeksiantona elinkeinonharjoittajalle, koskevat häntä kuluttajansuojalain säännökset. Asianajajaliiton jäsentä velvoittavat myös asianajajaliiton antamat määräykset ja suositukset. Jos perunkirjoitus myöhästyy sen ollessa toimeksiannettuna, voi toimeksisaaja joutua korvaamaan veronkorotukset.

Asiasanat: perunkirjoitus, vastuu, korvausvastuu, rikosoikeudellinen vastuu, kuolinpesät, perilliset, toimeksianto

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Law and Administration

Author: Juho Puranen

Title of thesis: The most notable obligations and responsibilities of parties of an estate and contractors in estate inventories

Supervisor: Suvi Röytiö

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2016 Number of pages: 54

This thesis deals with the obligations and responsibilities of parties of an estate and contractors in making of an estate inventory. The thesis also investigates the consequences of not abiding by the said obligations. The aim of the thesis is to clarify the applicable laws and to produce a coherent work, where the most important information is easy to find and understand.

The research methods applied are jurisprudence and qualitative research. The central source material consists of laws and judicial literature. The most important laws in this thesis are the Code of Inheritance and the Criminal Code of Finland. In judicial literature the most important source materials are books by Aulis Aarnio & Urpo Kangas, Pertti Puroinen and Pertti Virtanen.

The most notable obligations the parties of an estate have are the responsibility to conduct the estate inventory and to give the required information to the trustees in the estate inventory. The party of an estate that is most acquainted with the estate is obligated provide information to the trustees. The party of an estate that is in possession of the estate is obligated to conduct the estate inventory in the given time of three months. The obligation to conduct the estate inventory can be considered to be fulfilled when the time and place of the estate inventory is decided and the trustees are appointed.

If parties fail to abide by the said obligations, the estate can be ordered higher inheritance tax, the taxing can be made by approximation, the parties of an estate may be ordered to be personally responsible for the debts of the deceased or they may be given penalties according to the Criminal Code of Finland. The most important crimes the parties of an estate can be guilty of include tax crimes and fraud.

If the estate inventory is carried out by a company or an entrepreneur, they must act in according to the Consumer Protection Act. If they are a member of the Finnish Bar Association, they are also bound by the code of conduct of the Finnish Bar Association. If the estate inventory is not completed in time the contractor may be liable to pay damages.

Keywords: estate inventory, obligations, liability, damages, criminal liability, commissions, contractors

SISÄLLYS

LYHENTEET	7
1 JOHDANTO.....	8
2 PERUNKIRJOITUKSEN OSAPUOLET	11
2.1 Osakkaat	11
2.2 Parenteelit	12
2.3 Ensimmäinen parenteeli	12
2.4 Toinen ja kolmas parenteeli sekä valtion perimisoikeus	13
2.5 Puolison asema	14
2.6 Testamentinsaajat	15
2.7 Pesän ulkopuoliset toimijat	15
3 OSAKKAIDEN VASTUUT PESÄSSÄ.....	17
3.1 Hallinto	17
3.2 Toimituttamisvelvollisuus	18
3.3 Pesän ilmoittaminen	19
4 PESÄN VAROJA KOSKEVAT VASTUUT	20
4.1 Velkavastuu.....	20
4.1.1 Toimittamisen laiminlyönti.....	20
4.1.2 Virheellinen informaatio ja salaaminen	21
4.2 Omaisuuden palautusvelvollisuus ja lakiosan täydennysvastuu	21
4.2.1 Palautusvelvollisuus	22
4.2.2 Lakiosan täydennysvastuu	23
4.3 Uskottujen miesten vastuu.....	24
5 TOIMEKSIANTOSUHTEET	26
5.1 Sopimusten velvoitteet.....	26
5.2 Valtuuttaminen.....	26
6 VAHINGONKORVAUSVASTUU	28
6.1 Yleistä	28
6.2 Osakkaiden vahingonkorvausvastuu	30
6.3 Toimeksisaajan vahingonkorvausvastuu.....	31
6.3.1 Kuluttajansuojalaki	32
6.3.2 Asianajajaliiton suositukset ja ohjeet	37

7	VEROSEURAAMUKSET	38
7.1	Arvioverotus	38
7.2	Veronkorotukset	38
8	RIKOSOIKEUDELLINEN VASTUU	40
8.1	Verorikokset	40
8.2	Väärän valan antaminen	42
8.3	Kavallus.....	43
8.4	Petos	44
8.5	Vahingonteko	45
9	JOHTOPÄÄTÖKSET	46
10	POHDINTA.....	49
	LÄHTEET	51

LYHENTEET

Adoptiol	Adoptiolaki 20.1.2012/22
Avoliittolaki	Laki avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta 14.1.2011/26
KSL	Kuluttajansuojalaki 20.1.1978/38
PerVL	Perintö- ja lahjaverolaki 12.7.1940/378
PK	Perintökaari 5.2.1965/40
RL	Rikoslaki 19.12.1889/39
OikTL	Laki varallisuus oikeudellisista oikeustoimista 13.6.1929/228

1 JOHDANTO

Kun läheinen menehtyy, omaisilta vaaditaan kykyä aloittaa perunkirjoitusprosessi. Perillisille on asetettu useita velvollisuuksia, joita heidän tulee noudattaa. Perunkirjoitus ei odota surutyön valmistumista, vaan siihen joudutaan ryhtymään omasta valmiudesta huolimatta. Aina voimat eivät riitä selvittämään kaikkea tarvittavaa, eikä välttämättä ole ketään, joka kykenisi auttamaan selvittämään omia velvollisuuksia. Opinnäytetyöni tarkoitus on antaa omaisille nopea tapa tarkastaa, mitä heiltä vaaditaan.

Perunkirjoitus pidetään jokaisen kuolleen henkilön jälkeen, jolla on kuollessaan ollut vakituinen asuinpaikka Suomessa. Tähän velvollisuuteen ei vaikuta ikä tai varallisuus, vaan jo lapsena kuolleen tai täysin varattoman henkilön jälkeen tulee järjestää perunkirjoitus. Jos vainaja on asunut vakituisesti ulkomailla, mutta omistaa omaisuutta Suomessa, ei perunkirjoitusta ole velvollisuutta pitää. Tällöin voidaan tehdä perukirjaa suppeampi perintöveroilmoitus, mutta perunkirjoitus pitämällä voidaan välttää vakituisen asuinpaikan selvittäminen epäselvässä tilanteessa. (Puronen 2013, 13–14.)

Perunkirjoituksen tuloksena syntyvällä perukirjalla on useita tehtäviä. Sen merkittävimpänä tehtävänä on toimia perintöveroilmoituksena (Perintö- ja lahjaverolaki 12.7.1940/373 4:25 §). Perukirja on myös omaisuus- ja osakasluettelo, jota voidaan käyttää pohjana perinnönjakoa tai ositusta suoritettaessa (Puronen 2013, 15–16).

Aihe opinnäytetyöhön kypsyi harjoittelun aikana, jolloin tein useita perukirjoja. Perunkirjoitus oli prosessina mielenkiintoinen ja harjoittelun aikana opin eniten juuri siltä oikeuden alalta. Harjoittelun jälkeen, kun opinnäytetyöprosessi alkoi, aihe tarkentui ohjaajan avustuksella koskemaan osakkaiden ja toimeksisaajien velvollisuuksia.

Opinnäytetyössä pyrin vastaamaan seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

- Mitkä ovat osakkaiden tärkeimmät velvollisuudet perunkirjoitusprosessissa?
- Mitä velvollisuuksia perunkirjoituksen toimeksisaajalla on?
- Miten perunkirjoituksen teettäminen ulkopuolisella vaikuttaa osakkaiden velvollisuuksiin?
- Mitä seuraamuksia velvollisuuksien laiminlyönneistä on?

Työn tehtävä on antaa pesän osakkaille helppo tapa selvittää omat velvollisuudet perunkirjoituksen aikana ja mitä hän voi odottaa perunkirjoituksen toimeksisaajalta. Samalla opinnäytetyöstä käy ilmi ketkä perillisistä ovat osakasasemassa. Työ antaa myös minulle paremmat valmiudet neuvoa perunkirjoitusasioissa tulevissa työtehtävissä sekä paremman käsityksen siitä, mitä velvollisuuksia se synnyttää toimiessa toimeksisaajaorganisaatiossa.

Työstä on rajattu pois pesänselvittäjän tai testamentin toimeenpanijan toimittama perunkirjoitus. Tämä oli mielekäs raja, koska pesänselvittäjän käsittely tekisi opinnäytetyöstä liian laajan. Samoin pesänselvittäjältä vaaditaan pesän laajuuden edellyttämä tieto ja taito, joten hänen voidaan olettaa tietävän omat velvollisuutensa. En myöskään käsittele *ainoastaan* perinnönjakoon liittyviä velvollisuuksia. Näen kuitenkin tarpeelliseksi sisällyttää eräitä perinnön jakamiseen liittyviä velvollisuuksia, jotka voivat realisoitua jo ennen perunkirjoitusta tai välittömästi sen jälkeen.

Keskityn tarkastelemaan velvollisuuksia perillisten näkökulmasta. Toimeksisaajan velvollisuudet ovat käänteisenä perillisten oikeus saada perunkirjoitus suoritetuksi noudattaen näitä velvollisuuksia.

Opinnäytetyöni on laadullinen tutkimus. Laadullisessa eli kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti, eikä sen tarkoituksena ole löytää objektiivista totuutta, vaan löytää ja paljastaa tosiasioita tutkittavasta asiasta. Tutkimuksen tulokseen vaikuttaa se, kenen ja minkälaista tietoa tutkimuksen pohjana käytetään. Laadullisen tutkimuksen tutkimussuunnitelma voi muotoutua tutkimuksen edetessä, eikä siinä testata hypoteesin tai teorian toteutumista. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2008, 157; 160.)

Lainoppia käsittelevään tutkimukseen laadullinen tutkimus sopii hyvin. Koska opinnäytetyöni ei vaadi yleistettävän tilaston keräämistä, eikä asioiden objektiivista mittaamista, on laadullinen tutkimusmenetelmä perusteltu valinta. Oikeustieteen tärkeimmät lähteet ovat lait ja niiden esityöt. Tämän johdosta on mahdollista saada hyvä kokonaiskuva ilman, että on tarvetta kerätä tietoa kyselemällä tai tarkkailemalla. Varsinkin aiheen ollessa lähinnä kokoava ja selittävä, voidaan tämänkin perusteella päätyä pitämään laadullista tutkimusta oikeana tutkimustapana.

Pääasialliset lähteeni ovat perintökaari, lahja- ja perintöverolaki sekä Aulis Aarnion ja Urpo kankaan Suomen jäämistöoikeus kirjat. Tärkeänä lähteenä ovat myös Pertti Virtasen kirja vahingonkorvaus

– laki ja käytännöt ja Mika Hemmon Sopimusoikeuden oppikirja. Olen tutkinut myös lakien esitöitä sekä oikeuskäytäntöä.

Aloitan opinnäytetyön kartoittamalla perunkirjoituksen eri toimijat. Olen jakanut ne perillisiin ja ulkopuolisiin toimijoihin, joista käsittelen ensin pesän sisäiset toimijat. Tämän jälkeen selvitän osakkaiden vastuita pesän hallinnossa. Tähän lukuun kuuluu se, mitä erilaisia hallinnollisia velvollisuuksia osakkailla on. Hallinnollisten velvollisuuksien jälkeen käsittelen pesän varallisuutta koskevia velvollisuuksia, eli mitä velvollisuuksia koskien pesässä olevia varoja osakkailla on. Osakkaiden jälkeen käsittelen toimeksiantosuhteita, niiden tyyppejä sekä yleisiä velvoitteita. Sitten käsittelen vahingonkorvausvelvoitteita, ensin yleisesti ja sen jälkeen osakkaiden kannalta ja viimeisenä käsittelen toimeksisaajan vahingonkorvausvastuuta. Tätä seuraa vero- ja rikosseuraamusten käsittely. Ensin selvitän verotukselliset tehokeinot perunkirjoituksessa ja sen jälkeen erilaisia rikoksia, joihin perunkirjoituksen aikana on mahdollista syyllistyä. Opinnäytetyö päättyy omiin johtopäätöksiini ja pohdintaan.

2 PERUNKIRJOITUKSEN OSAPUOLET

Perunkirjoituksen osapuolet voidaan jakaa pesän osakkaisiin ja pesän ulkopuolisiin toimijoihin. Pesän osakkaat hallitsevat yhteisesti pesän omaisuutta ja edustavat pesää kolmatta vastaan ja toimivat myös vastaajina sekä kantajina pesää koskevissa asioissa (Perintökaari 5.2.1965/40 18:2 §). Vain toimenpide, joka ei siedä viivytystä voidaan tehdä ilman kaikkien osakkaiden suostumusta (PK 18:2 §). Osakkaiden tulee siis tehdä kuolinpesää koskevat päätökset yhteisesti.

2.1 Osakkaat

Kuolinpesän osakkaita ovat vainajan perilliset ja mahdolliset yleisjälkisaadoksen saajat (PK 18:1 §). Perillisen tulee elää perittävän kuolinhetkellä, jotta tämä voi saada perillisaseman (PK 1:1 §). Kuitenkin lapsi, joka on siitetty ennen kuolemaa ja syntyy elävänä perittävän kuoleman jälkeen voi periä (PK 1:1 §). Ulkomaalaisella on suomen kansalaisen kanssa yhdenvertainen oikeus perintöön (PK 1:3 §).

Avio- ja avopuolison osakkuusasema riippuu siitä, onko hänen hyväkseen tehty testamenttia ja siitä, onko aviopuolisoiden välillä avio-oikeutta. Puolisoiden osakkuusasemaa käsitellään omassa luvussaan.

Periä voi kuka tahansa vainajan kuolinhetkellä elossa oleva (PK 1:1 §). Perillisen ei tarvitse olla täysivaltainen eikä oikeustoimikelpoinen, eli perijän ominaisuudet eivät siis vaikuta hänen oikeuteensa periä (Aarnio & Kangas 2009, 62). Perintökaareissa vaaditaan, että perijä on elossa perittävän kuolinhetkellä, joten vaikka tämä kuolisi heti perittävän kuoltua tai syntynyt lapsi kuolisi pian äitinsä jälkeen, voivat he periä (PK 1:1 §).

Jos perillisen ja perittävän kuolinjärjestyksestä on epäselvyyttä, katsotaan perillisen kuolleen ennen perittävää (PK 1:2 §). Jos tämä oletama on väärin, se voidaan kumota (PK 1:2). Tämä voi tapahtua esimerkiksi lääkärintodistuksella (Aarnio & Kangas 2009, 63).

Perillinen ja yleisjälkisäännöksen saaja ovat pesän osakkaita myös silloin, kun heidän osakasasema on kiistanalainen (PK 18:1.2 §). Koska heidät katsotaan pesän osakkaiksi, voivat he käyttää osakkaan käytössä olevia oikeussuojakeinoja.

Jos oikeus perintöön tai testamenttiin syntyy toisen perillisen tai testamentinsaajan kuoltua, perillinen on vasta näiden pesien osakas (PK 18:1 §). Jos leski perii puolisonsa, saavat ensiksi kuolleen puolison perilliset osuutensa vasta lesken kuoltua. Toinen tilanne, jossa tämä saa merkitystä on testamentit, joissa testamentinsaajat saavat testamentatun omaisuuden sen ensiksi saaneen jälkeen. Nämä toissijaiset perilliset tulee kuitenkin kutsua kumpaankin perunkirjoitukseen (PK 20:2.2).

2.2 Parenteelit

Perimysjärjestys on Suomessa toteutettu siten, että perilliset ovat jaettu luokkiin. Jos ensimmäisestä luokasta ei löydy perillisiä, perintö menee seuraavaan luokkaan (PK 2:1-3 §). Oikeuskirjallisuudessa näitä luokkia kutsutaan parenteeteiksi, joita on kolme.

Ensimmäisessä ja toisessa parenteelissa perillisen kuoltua tämän jälkeläiset tulevat tämän sijaan ja saavat vanhempiensa osuuden, kolmannessa parenteelissa tätä sijaantulo-oikeutta on rajoitettu. (PK 2:1-3 §). Aarnion & Kankaan (2009,75) mukaan sijaantuloperilliset voivat vedota kaikkiin oikeussuojakeinoihin, mihin heidän edeltäjänsä eläessään olisi voinut vedota.

2.3 Ensimmäinen parenteeli

Ensimmäisessä parenteelissa ovat rintaperilliset (PK 2:1.1 §). Rintaperillisillä tarkoitetaan aviolapsia, tunnustettuja lapsia sekä lapsia, joiden isän isyysuhde on vahvistettu käräjäoikeudessa (Aarnio & Kangas 2009, 77). Rintaperillisiä ovat myös ottolapset (Aarnio & Kangas 2009, 77). Perillisasemaan ei vaikuta se, onko lapsi syntynyt avioliitossa tai sen ulkopuolella, jos vanhemmuussuhde on vahvistettu (Aarnio & Kangas 2009, 74).

Jos lapsi on syntynyt avioliiton ulkopuolella ennen 1.10.1975 ja isyys on vahvistettu tuomioistuimessa, ei tällä lapsella ole perintöoikeutta isän puolen ennen 31.1.2012 jälkeen kuolleiden perintöön. Perintöoikeus on kuitenkin silloin, jos perintö menisi valtiolle tai perintöoikeuden menetys olisi

kohtuutonta avioliiton ulkopuolella syntyneiden sisarusten yhdenvertaisen kohtelun tai muun painavan syyn perusteella, joka on kantajasta riippumaton. Perintöoikeus on myös silloin, jos isyys on vahvistettu isyyslain voimaantulon jälkeen annetun lain viiden vuoden määräajassa tai lapsella oli isä 30.9.1976, mutta isyys on sen jälkeen kumottu tai purettu ja toisen miehen isyys vahvistettu. (Isyyslaki 13.1.2015/11 10:67 §.)

Adoptiolasta pidetään adoptiovanhempien lapsena, eikä biologisten vanhempinsa lapsena (Adoptiolaki 20.1.2012/22 3:18.1 §). Tämä tarkoittaa, että he ovat ottovanhempaan nähden samassa asemassa, kuin ottovanhemman biologiset lapset (HE 47/2011 vp, 6). Poikkeuksena tästä ovat avioliiton aikana tai sen purkaututtua kuoleman johdosta tapahtuvat adoptiot (AdoptioL 3:18.2 §). Tällöin yksin adoptoitua lasta pidetään aviopuolisoiden yhteisenä lapsena (AdoptioL 3:18.2 §). Sama koskee rekisteröidyissä parisuhteissa toiselta adoptoituja lapsia (Laki rekisteröidystä parisuhteesta 9.11.2001/950 3:9.2 §).

Jos ottolapsi on adoptoitu ennen vuotta 1980, sovelletaan silloin voimassa olevia säännöksiä (AdoptioL 12:100.1 §). Vaikka tällöin voimassa olleen lain mukaan perinnön jakautuminen menisi eri tavalla, sovelletaan perinnön jakautumiseen nykyisin voimassa olevan adoptiolain säännöksiä, jos perittävä on kuollut lain voimaantulon 1.7.2012 jälkeen (AdoptioL 12.100.3 §).

2.4 Toinen ja kolmas parenteeli sekä valtion perimisoikeus

Jos perittävältä ei jäänyt rintaperillisiä, toiseen parenteeliin kuuluvat, tämän vanhemmat, perivät kumpikin puolet perinnöstä (PK 2:2.1 §). Sijaantuloperiaatteen mukaan kuolleen isän tai äidin sijaan tulevat hänen lapsensa (PK 2:2.2 §). Jos vainajan veljiä tai siskoja eikä heidän jälkeläisiä ole, elossa oleva vanhempi perii koko perinnön (PK 2:2.2 §). Veli- ja sisarpuolet perivät sen, mikä olisi heidän isälleen tai äidilleen tuleva ja heidän jälkeläisensä tulevat heidän sijaansa (PK 2:2.3 §).

Jos ensimmäisen tai toisen parenteelin perillisiä ei ole, perittävän isovanhemmat perivät tämän. Jos isovanhempi on kuollut, menee perintö tämän lapsille. Siinä tilanteessa, jossa isovanhempi kuolee lapsetta, tämän osuus menee muille isovanhemmille. (PK 2:3 §.)

Muut kuin näihin parenteeliin kuuluvat sukulaiset eivät voi periä (PK 2:5 §). Tämä tarkoittaa sitä, että enot ja tädit voivat periä, mutta serkut eivät.

Jos yhtään perillistä ei löydy, perintö menee valtiolle. Perinnön käytöstä määräävät valtiokonttori tai valtioneuvosto, riippuen sen määrästä. (PK 5:1–2 §.)

2.5 Puolison asema

Avopuolison perillisasemasta ei ole säädetty perintökaaressa. Tämän johdosta avopuoliso on pesän osakas ainoastaan silloin, kun tämän hyväksi on tehty testamentti (PK 18:1 §). Jos avopuolisot ovat asuneet yhdessä vähintään viisi vuotta tai heillä on yhteisessä hoidossaan lapsi, sovelletaan heihin lakia avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta (Laki avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta 14.1.2011/26 1:3 §). Tämä laki antaa avopuolisolle ja kuolleen avopuolison perilliselle oikeuden vaatia omaisuuden erottelua, kun avioliitto päättyy (Avoliittolaki 2:4 §). He voivat myös hakea pesänselvittäjän määräämistä (Avoliittolaki 2:7.2 §). Vaikka avolesken kutsumisesta perunkirjoitukseen ole velvoittavaa oikeusohjetta, katsovat Aarnio, Kangas, Puronen & Rabinä aiheelliseksi kutsua avolesken, varsinkin jos tällä on avoliittolain mukainen oikeus hakea pesänjakajaa (Aarnio, Kangas, Puronen & Rabinä 2011, 106).

Jos perittävällä ei ole rintaperillisiä, aviopuoliso tai rekisteröidyssä parisuhteessa elävä puoliso perii hänet (PK 3:1 §). Luonnollisesti leski kutsutaan tähän perunkirjoitukseen. Leski ei voi kuitenkaan periä tällä perusteella vainajaa, jos heillä on vireillä asumus- tai avioero tai raukeamaton tuomittu asumusero (PK 3:7.1 §). Leski ei voi myöskään periä, jos vainajalla oli oikeus vaatia avioliitto peruutuvaksi (PK 3:7.1 §). Leskellä on oikeus pitää kuolleen puolison jäämistöä jakamattomana hallussaan, vaikka hän ei olisikaan perinyt ensiksi kuollutta puolisoa (PK 3:1a.1 §). Rintaperilliset ja testamentinsaajat voivat vaatia jakoa, mutta tällöinkin leski saa pitää puolisojen yhteisenä kotina käytetyn asunnon ja sen tavanomaisen asuntoirtoimiston hallinnassaan (PK 3:1a.2 §). Jos leskellä on itsellään kodiksi sopiva asunto, ei hänellä ole oikeutta pitää yhteistä kotia jakamattomana hallussaan, jos jakoa on vaadittu (PK 3:1a.2 §). Leskellä ei ole oikeutta pitää omaisuutta hallussaan jakamattomana, jos puolisojen välillä on vireillä kanne asumus- tai avioerosta, he ovat tehneet hakemuksen avioliiton purkamisesta tai asumuserosta, heidät on tuomittu asumuseroon tai ensiksi kuolleella puolisoilla oli oikeus vaatia avioliitto peruutuvaksi (PK 3:7 §).

Kun aviopuolionsa perinyt leski kuolee, ensiksi kuolleen puolison vanhemmat, sisaret tai heidän lapsensa saavat puolet hänen pesästä (PK 3:1.2). Sisarpuolet voivat myös periä, jos heillä on lähinnä oikeus periä ensiksi kuollut puoliso (KKO 1971 II 32). Jos avio-oikeutta on rajoitettu tai muun syyn takia toisen puolison pesä ei ole puolta yhteisestä omaisuudesta, jaetaan perintö tässä suhteessa lesken kuoltua (PK 3:2.1 §). Lesken perilliset saavat koko pesän, jos ensiksi kuolleella puolisoilla ei ole perillisiä (PK 3:1.2 §). Nämä ensiksi kuolleen puolison perilliset ovat tämän pesän perillisiä, mutta vasta lesken kuolinpesän osakkaita (Aarnio & Kangas 2009, 120). Vaikka ensiksi kuolleen puolison perilliset eivät olekaan pesän osakkaita, tulee heidät kutsua myös tähän perunkirjoitukseen (PK 20:2.2 §). Sama koskee muitakin perinnön toissijaisia saajia (PK 20:2.2 §).

Jos taas perittäväällä on rintaperillisiä, aviopuoliso tai rekisteröidyssä parisuhteessa elävä puoliso on pesän osakas, jos puolisoitten välillä on avio-oikeus tai jos ositusta ei ole suoritettu (PK 18:1 §). Leski on kutsuttava ensiksi kuolleen puolison perunkirjoitukseen, vaikka tämä ei olisikaan tämän pesän osakas (PK 20:1.1 §). Leski voi olla pesän osakas myös yleistestamentin saajana ja silloinkin, jos avio-oikeutta on rajattu toisen puolison kohdalla (PK 18.1 §). Aarnio & Kankaan (2009, 383) mukaan jos leskelle on maksettava tasinkoa, on tämä osakas tasingon maksamiseen asti. Tätä perustellaan lesken tasinko-oikeuden suojaamisella.

2.6 Testamentinsaajat

Laaditun testamentin tyyppi vaikuttaa siihen, onko testamentinsaaja kuolinpesän osakas. Yleisjälkisaadoksen saaja on pesän osakas, mutta erityisjälkisaadoksen (legaatin) saaja taas ei (PK 18.1 §). Yleisjälkisaadoksen tunnuspiirre on se, että sillä annetaan koko omaisuus, osuus siitä tai se, mikä muiden määräysten jälkeen on jäljellä, kun taas legaatti koskee yleensä tiettyä omaisuutta, arvomäärää tai käyttö- tai tuotto-oikeutta (Aarnio & Kangas 2008, 51–52.)

2.7 Pesän ulkopuoliset toimijat

Perunkirjoitukseen liittyy myös pesän ulkopuolisia tahoja. Esimerkiksi legaatinsaajat ja velkojat eivät yleensä ole pesän osakkaita, mutta saattavat osallistua perunkirjoitukseen. Uskotut miehet eivät ole yleensä pesän osakkaita. Vaikka avopuoliso ja legaatinsaaja eivät olekaan pesän osakkaita, olisi heidätkin hyvä kutsua perunkirjoitukseen.

Muita perunkirjoituksen osapuolia ovat esimerkiksi lakimiehet ja asianajajat, jotka usein laativat perukirjan ja toimittavat perunkirjoituksen. Jos perunkirjoitus on annettu toimeksiantona, toimeksisaaja usein toimii itse uskottuna miehenä tai uskotut miehet valitaan toimeksisaajaorganisaatiosta. Perukirjan veroilmoitusluonteen takia veroviranomaiset ovat osapuolena perunkirjoituksessa. Perukirjaan vaadittavien tietojen antamiseen osallistuvat usein maistraatit ja seurakunnat sukuselvityksen osalta, sekä pankit vainajan tilitietojen antamisen välityksellä. Joskus perinnön arvon asettamisessa käytetään ulkopuolisia arvioitsijoita, kuten kiinteistönvälittäjiä.

3 OSAKKAIDEN VASTUUT PESÄSSÄ

3.1 Hallinto

Jos osakkaat tai muu, jolle pesän hallinta kuuluu eivät ole ottanut pesää haltuunsa, on sen, joka asui perittävän kanssa tämän kuollessa tai muutoin voi pitää omaisuutta huolettavanaan hoidettava omaisuutta (PK 18:3 §). Jollei kukaan näistä ota omaisuutta huollettavakseen, tulee sen, jolle se lähinnä kuuluu, ottaa omaisuus haltuunsa ja ilmoittaa siitä osakkaalle tai oikeudelle (PK 18:4 §). Tämä koskee esimerkiksi avopuolisoa, jolle voi syntyä toimituttamisvelvollisuus, vaikkei tämä olisikaan pesän osakas (Aarnio & Kangas 2009, 271). Väliaikaisen hoitajan tehtävänä on ainoastaan omaisuuden huoltaminen ja hoitaminen (PK 18:3 §).

Osakkaan tulee ilmoittaa muille osakkaille kuolintapauksesta välittömästi. Näitä säännöksiä sovelletaan myös eloonjääneeseen puolisoon, vaikka tämä ei olisikaan pesän osakas. (PK 18:3.1 §.)

Jos pesässä on vajaavaltaisia tai toimintakelpoisuudeltaan rajoitettuja, joilla ei ole edunvalvojaa, tulee sen, jonka hallussa omaisuus on ilmoittaa tästä holhousviranomaisille (PK 18:3.2 §). Edunvalvoja tulee määrätä myös silloin, jos osakkaan olinpaikka ei ole tiedossa tai tehdään päätöksiä, jotka koskevat tämän oikeutta pesässä (Laki holhoustoimesta 1.4.1999/442 2:10 §).

Väliaikaisessa hallinnossa toimivan osakkaan tulee toimia omaisuuden säilyttämiseksi. Hän ei siis saa ottaa velkaa tai myydä omaisuutta. Tästä poikkeuksena voidaan pitää tilanteita joissa omaisuus voi menettää arvonsa tai aiheuttaa kustannuksia pesälle. (Lainvalmistelukunnan julkaisuja 2/1935, 135.)

Pesän hallussapitäjä on velvollinen antamaan tietoja ulosottoviranomaisille tai jos pesä on osakkaiden yhteishallinnossa, jokainen osakas on velvollinen antamaan tietoja. (Ulosottoakaari 15.6.2007/705 3:53.2 §.)

3.2 Toimituttamisvelvollisuus

Perunkirjoitus on toimitettava kolmen kuukauden kuluessa kuolintapauksesta, jos sen toimittamiselle ei ole haettu jatkoaikaa (PK 20:1 §). Perunkirjan toimituttamisvelvollisuuden laiminlyönnistä voi seurata veronkorotus tai arvioverotus, joita käsitellään omassa osiossaan (PerVL 4:36 §). Veronkorotusten määrääminen edellyttää, että myöhästymiselle ei ole hyväksyttävää syytä (PerVL 4:36.1 § 1 k). Käräjäoikeuden tulee määrätä sopiva henkilö toimittamaan perunkirjoitus, jos sen pitäminen on laiminlyöty (PK 20:9 §). Koska lain mukaan perunkirjoituksen määräaika alkaa kuolintapauksesta, ei Aarnion ja Kankaan (2009,257) mukaan sillä ole merkitystä, milloin tieto kuolemasta on saatu. Kuolleeksi julistetun kohdalla määräaika alkaa päätökseen merkitystä kuolinpäivästä, ellei toisin näytetä (Laki kuolleeksi julistamisesta 4.3.2005/127 1:2.2 §). Aarnio & Kangas (2009, 257) viittaavat Uudenmaan veroviraston 15.3.2005 antamaan pela-tiedotteeseen nro. 1/2005, jonka mukaan tilanteessa, jossa vainaja on julistettu kuolleeksi vasta määräajan jälkeen, ei perillisille määrätä rangaistuksena veronkorotusta.

Täydennys- tai oikaisuperunkirjan kohdalla sovelletaan samoja sääntöjä, kuin perunkirjan viivästyessä. Täydennys- tai oikaisuperunkirja on toimitettava silloin, kun perunkirjoituksen jälkeen ilmaantuu uusia varoja tai velkoja ja sen toimittamiselle on kuukauden määräaika. (PK 20:10 §.)

Ensisijaisesti perunkirjoituksen toimituttamisvelvollisuus on osakkaalla, jonka hoidettavana pesän omaisuus on (PK 20:2 §). Vaikka laissa ei edellytetä oikeustoimikelpoisuutta, Aarnion & Kankaan (2009, 264) mukaan oikeusjärjestyksen yleiset periaatteet edellyttävät tätä. Koska perunkirjoituksen toimituttamisvelvollisuus on omaisuuden hoitajalla, osakkaalla, joka ei ole osallistunut pesän asioiden hoitoon millään tavalla, ei ole velvollisuutta toimittaa perunkirjoitusta, eikä häneen voida kohdistaa sen laiminlyöntiin kohdistuvia sanktioita (Aarnio & Kangas 2009, 264). Sama koskee myös yleistestamentinsaajaa, jos tällä ei ole hallussaan vainajan omaisuutta (Aarnio & Kangas 2009, 265). Jos pesän omaisuus on ollut useamman osakkaan hoidettavana, heihin jokaiseen voidaan kohdistaa sanktioita laiminlyönnistä (Aarnio & Kangas 2009, 265).

Pesän osakkaat voivat sopia, että yksi osakkaista huolehtii pesän asioista. Tässä tilanteessa vastuu perunkirjoituksen toimittamisesta on asioiden hoitajalla. Jos osakkaat ovat tehneet sopimuksen pesän yhteishallinnosta, ovat kaikki vastuullisia. Pesän osakkaat voivat antaa valtakirjan, joka antaa valtuutuksen tilata perunkirjoitukseen tarvittavia materiaaleja. Valtuutetun vastuuta käsitellään myöhemmin toimeksiantosuhteita käsittelevässä osiossa. (Aarnio & Kangas 2009, 266.)

Jos perunkirjoituksen toimittaminen on annettu jonkun tehtäväksi toimeksiantona, eivät pesän osakkaat joudu toimeksisaajan laiminlyönnistä johtuen henkilökohtaiseen velkavastuuseen. Tapani Lohi perustelee tätä sillä, että perintökaaren mukaan vastuu on toimituttua, ei toimittaa perunkirjoitus ja että tämän velvollisuuden täyttämiseen riittää lähtökohtaisesti jo se, että perunkirjoitukselle on määrätty toimittajat. (Lohi 2005, 250; Aarnio & Kangas 2009, 267.)

Jos kuolinpesä on asetettu pesänselvittäjän-, testamentin toimeenpanijan hallintoon tai konkurssiin, lopettaa sekin osakkaiden vastuun (Aarnio & Kangas 2009, 267–269). Koska perunkirjoitusvelvollisuus on kyseisillä henkilöillä ja seuraukset perunkirjoituksen viivästyisestä on perunkirjoitusvelvollisilla, ei osakkaille tule seurauksia (PK 20:2 §).

Sanktiona perunkirjoituksen toimituttamisvelvollisuuden laiminlyönnistä voidaan osakkaalle langettaa vastuu vainajan veloista (PK 21:2.2 §). Velkavastuu voi syntyä myös silloin, kun perunkirjoituksen jälkeen olisi laadittava täydennys- tai oikaisuperukirja (PK 21.3 §). Näiden kohdalla laiminlyönnin tulee kuitenkin olla erityisen moitittavaa, ottaen huomioon ilmenneiden varojen tai velkojen määrä tai muut olosuhteet (PK 21.3 §).

3.3 Pesän ilmoittaminen

Pesän ilmoittajana tulee toimia sen, joka on parhaiten perehtynyt pesän tilaan tai joka hoitaa vainajan omaisuutta (PK 20:6.1 §). Ilmoittajan tulee antaa tarvittavat tiedot perunkirjoitusta varten (PK 20:6.2 §). Pesän ilmoittaja voi olla myös pesän ulkopuolinen henkilö. Usein ilmoittajana toimii vainajan leski (Aarnio & Kangas 2009, 282).

Pesän ilmoittaja vakuuttaa perukirjassa valaehdoisesti, että hänen antamansa tiedot ovat oikeat, eikä hän ole jättänyt ilmoittamatta mitään (PK 20:6.2 §). Väärän valan antaminen on rangaistava teko ja sitä käsitellään rikosvastuuta koskevassa luvussa. Valan vannomista voi vaatia jokainen, jonka oikeus saattaa olla siitä riippuvainen, valantekovelvollisuus voi olla myös muulla omaisuutta koskeviin toimiin ryhtyneellä, pesän osakkaalla tai eloonjääneellä puolisoilla, vaikka nämä eivät olisi pesää ilmoittaneet (PK 20:6.2).

Ilmoitusvelvollisuuden täydellinen laiminlyöminen voi johtaa arvioverotukseen tai veronkorotuksiin, joista lisää omassa osiossaan. (PerVI 4:34, 4:36 §.)

4 PESÄN VAROJA KOSKEVAT VASTUUT

4.1 Velkavastuu

Vainajan kuolema ei lopeta tämän elinaikana solmimia velkasuhteita, vaan kuolinpesän varoista suoritetaan vainajan velat velkojille (PK 21:1.1 §). Osakkaat eivät kuitenkaan ole lähtökohtaisesti vastuussa vainajan veloista (PK 21:2.1 §). Pesän varoista maksetaan ensin pesänselvitysvelat ja muut pesän velat vainajan velkojen jälkeen (PK 21:1.1 §). Jos pesän osakkaat ovat tehneet velkaa pesän lukuun, vastaavat he tästä velasta henkilökohtaisesti, jos muuten ei ole sovittu tai tarkoitettu (PK 21:4 §).

Velkavastuuseen voi joutua myös täydennys- ja oikaisuperukirjoista, jos laiminlyönnin katsotaan olevan erityisen moitittavaa ottaen huomioon ilmenneet varat ja velat sekä muut olosuhteet (PK 21:3 §). Velkavastuu edellyttää myös sen, että laiminlyönnit vaarantavat velkojan oikeuksia (PK 21:2 §). Vastuuta ei voi syntyä osakkaalle, jolle on määrätty edunvalvoja (PK 21:2.4 §). Edunvalvoja kylläkin vastaa omilla toimillaan tai laiminlyönneillä velkojille aiheutetuista vahingoista (PK 18.7.3 §).

Osakas voi vapautua velkavastuusta, jos tämä voi näyttää toteen, ettei hänen menetellyllään tai toimillaan ole aiheutettu korvattavaa vahinkoa. Osakkaan vastuu voi pienentyä, jos tämä osoittaa toimillaan aiheuttaneensa velkaa pienemmän vahingon. (PK 21:2.3 §.)

4.1.1 Toimittamisen laiminlyönti

Jos perunkirjoitusta ei ole toimitettu määräajassa, veroviranomaiset voivat vaatia käräjäoikeutta määräämään sopiva henkilö toimituttamaan se (PK 20:9 §). Uudenmaan veroviraston pela-tiedotteeseen 1/2005 viitaten Aarnio & Kangas (2009, 344) sanovat, että käräjäoikeudelle ilmoitetaan vain tapaukset, joissa perintöveroa on todennäköisesti tulossa ja ennen sitä verotoimisto pyytää tiedossa olevaa perillistä toimittamaan perukirjan.

Jos osakas laiminlyö perunkirjoituksen toimittamisen määräajassa, joutuu tämä velkavastuuseen vainajan veloista (PK 21.2.2 §). Määräaika on vähintään neljä kuukautta, joista kolme on perunkirjoituksen toimittamiselle ja yksi perunkirjoituksen toimittamiseksi veroviranomaisille (HE 14/2007 vp, 8).

Osakkaan vastuu rajoittuu siihen, että tämä ei ole ryhtynyt tarvittaviin toimiin perunkirjoituksen toimittamiseksi, eli valinnut uskotut miehet ja toimittamisen ajan ja paikan (Aarnio & Kangas 2008, 622). Osakas, joka ei ole millään tavoin ryhtynyt pesään, ei voi joutua velkavastuuseen (HE 14/2004 vp, 8). Pelkkä perunkirjoitukseen osallistuminen tai muu hänen velvollisuutensa pesässä hoitaminen, kuten omaisuuden haltuunotto ja hoitaminen ja osakkaille ilmoittaminen, ei vielä johda pesään ryhtymiseen (HE 14/2004 vp, 8). Pesään on ryhdytty ainakin silloin, jos osakas on saanut pesästä etua itselleen (HE 14/2004 vp, 8).

4.1.2 Virheellinen informaatio ja salaaminen

Velkavastuuseen voi joutua myös silloin, jos osakas kertoo virheellisiä tietoja tai jättää kertomatta jonkin tietämänsä seikan (PK 21:2.2 §). Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että pesän velkoja on jätetty ilmoittamatta tai pesän varat ovat ilmoitettu liian suuriksi. Pelkkä huolimattomuus ei synnytä vastuuta, vaan osakkaan on tullut toimia tahallisesti ja hänellä on tullut olla oikea tieto asiasta (PK 21:2.2 §). Tahallisuus merkitsee sitä, että osakkaalla on tarkka tieto asioiden oikeasta tilasta ja hän toimii tämän tiedon vastaisesti (Aarnio & Kangas 2008, 623). Huolimattomuudella tarkoitetaan yleensä sitä, että asioiden oikean tilan olisi voinut saada selville, jos olisi toiminut siten, kuten huolellisesti toimivalta, samassa tilanteessa olevalta henkilöltä voidaan odottaa.

4.2 Omaisuuden palautusvelvollisuus ja lakiosan täydennysvastuu

Vaikka omaisuuden palautusvelvollisuus ja lakiosan täydennysvastuu liittyvät lähinnä perinnönjakoon tai ositukseen, voi tämä velvollisuus syntyä jo perunkirjoitusta pidettäessä. Esimerkiksi perunkirjoituksessa voidaan huomata, että jokin omaisuus on jo jaettu tai että vainajan omaisuutta on hävitetty kuoleman ja perunkirjoituksen välillä. Tämän johdosta pidän tarkoituksenmukaisena käsitellä näitä tässä yhteydessä.

4.2.1 Palautusvelvollisuus

Pesässä ei saa suorittaa ositusta tai perinnönjakoa, ennen kuin pesän ja vainajan velat ovat maksettu (PK 21:6.1 §). Jos näin ei ole toimittu, voidaan jaettu omaisuus määrätä palautettavaksi tai saaja korvaamaan saadun omaisuuden arvo velkojille (PK 21:6.2 §). Jos velkoja on vähemmän kuin jaettua omaisuutta, voidaan määrätä osakkaat maksamaan yhteisvastuullisesti velkojen maksamiseen tarvittava määrä (PK 21:6.2 §). Jos osakas on saanut vähemmän omaisuutta kuin tämän osuus palautuksesta olisi, ei tämän tarvitse maksaa saadun omaisuuden arvoa enempää (PK 21:6.3 §). Legaatinsaaja joutuu palauttamaan omaisuutta velkojen kattamiseen tarvittavan määrän (PK 21:7 §).

Vastuu määräytyy sen perusteella, kuinka paljon osakas on saanut liikaa (PK 21:6a.1 §). Tämä tarkoittaa saadun omaisuuden arvon ja sen arvon erotusta, joka olisi oikein toimitetussa jaossa tullut osakkaalle (Aarnio & Kangas 2008, 643). Muut osakkaat voivat joutua maksamaan toisen osakkaan osuuden palautuksesta, jos joku osakkaista ei kykene maksamaan osuuttaan (PK 21:6a.2 §). Taas jos joku osakkaista on palauttanut varoja yli oman osuutensa, tämä saa muilta osakkailta ylimaksamansa arvon (PK 21:6a.3 §).

Osakkaalla on oikeus kieltää perinnönjako tai ositus, jos kaikkia velkoja tai legaattiomaisuutta ei ole suoritettu ennen sitä. (PK 23:2 §.)

Jos palautettava omaisuus ei ole tallella tai palautettavissa, saajan tulee korvata sen arvo, siitä saatu tuotto tai hyöty ja saadusta rahasta on maksettava korkoa korkolain mukaan. Omaisuuden arvo on saattanut alentua kulumisen tai vahingoittumisen vuoksi, jolloin arvon alentuminen tulee korvata. Muista syistä arvon alentuessa korvausta alentumisesta voidaan maksaa, jos siihen on erityisiä syitä. Jos palauttamisesta syntyisi haittaa, on palautusvelvollisella oikeus maksaa omaisuuden arvon mukainen korvaus. Omaisuuteen laitetuista kustannuksista voidaan sen ollessa kohtuullista antaa korvausta palauttajalle ja palautusvelvollisuutta voidaan painavista syistä sovitella. (PK 21.8–21:8.c §.)

Korvausta palautetun esineen arvon alentumisesta tulee maksaa siitä huolimatta, oliko teko tuottamuksellinen. Jos esineen arvo alentuu muista syistä kuin kulumisen tai vahingoittaminen, arvonalennusta maksetaan vain erityisistä syistä, joita voivat olla esimerkiksi palautusvelvollisen viivyt-

tely, joka johtaa omaisuuden arvon alentumiseen. Omaisuuteen laitettut kustannukset ovat koh-
tuullisia silloin kun omaisuuden hoito ja ylläpito niitä vaativat. Sovittelun erityisiä syitä ovat lähinnä
tilanteet, joissa palautusvelvollinen joutuisi huonompaan tilanteeseen kuin hän olisi ilman jakoa
ollut. Jos osakkaat ovat olleet perustellusti tietämättömiä tuntemattomista velkojista, voi sovittelu
tulla myös kyseeseen. (HE 14/2004 vp, 34–37.)

Vuoden 2016 alusta lähtien perillinen, joka ei ole ollut osapuolena perinnönjaossa, voi vaatia pe-
rinnönjaon oikaisua edellyttäen, että tämän oikeus perintöön ei ole vanhentunut (PK 23a:1§). Pa-
lautusvelvollisia voivat olla pesästä perintönä, testamentilla, hyvityksenä, avustuksena tai valtion
luovuttamaa perintöä saaneet (PK 23a:2 §). Jos oikaisua vaativa on tullut perillisasemaan vasta
perinnönjaon toimittamisen jälkeen, palautusvelvollinen voi maksaa liikaa saamansa omaisuuden
rahana (PK 23a:3 §).

4.2.2 Lakiosan täydennysvastuu

Ensimmäisen parenteelin perillisillä on oikeus saada puolet perimysjärjestyksen mukaisen perintö-
osan arvosta (PK 7:1 §). Jos tätä oikeutta on loukattu siten, että perillinen ei voi saada lakiosansa,
voi tämä vaatia sen täydentämistä (PK 7:10§). Lakiosan täydennyskanteen menestyessä muut
edunsaajat joutuvat palauttamaan pesään omaisuutta tai rahaa, että lakiosaan oikeutettu saa hä-
nelle kuuluvan lakiosan.

Lakiosaa määritettäessä huomioon otetaan perittävän tekemät testamentit ja annetut ennakkope-
rinnöt ja lahjoitukset, jotka ovat rinnastettavissa testamenttiin. Lapsille, lapsien rintaperillisille ja
näiden puolisoille annetut lahjat lisätään, jos perittävä on ilmeisesti halunnut suosia heitä lakiosaan
oikeutetun kustannuksella. (PK 7:3.3 §.)

Testamentti, joka estää perillistä saamasta lakiosansa, on tehoton. Testamentinsaaja voi kuitenkin
suorittaa rahana lakiosaa vastaavan määrän, jos testamentissa ei ole kielletty rahasuoritusta. La-
kiosavaatimus on tehtävä todistettavasti kuuden kuukauden kuluessa testamentin tiedonsaannista.
(PK 7:5 §.)

Ne, joilta täydennystä on vaadittu, ovat velvollisia vastaamaan pesän arvon lisäyksen määrällä (PK
7:8.1 §). Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että jos lakiosaa ei voida esimerkiksi testamentin takia

täydentää, ovat testamentinsaajat velvollisia maksamaan lakiosan täydennystä korkeintaan testamentatun omaisuuden määrän. Jos täydennysvastuvelvollisia on useita, rajoittuu heidän vastuu saadun omaisuuden suhteessa (PK 7:8.3). Omaisuus arvostetaan vastaanottoajan mukaan, ellei muulle arvostukselle ole aihetta ja jos täydennysvelvollinen on hukannut omaisuutta tuottamuksettomasti, vastaa tämä vain jäljelle jääneen omaisuuden arvolla (PK 7:3.3 §; 7:8.2 §).

4.3 Uskottujen miesten vastuu

Perunkirjoitusvelvollisen on valittava perunkirjoitukseen kaksi uskottua miestä (PK 20:2 §). Uskottujen miehien tulee kirjoittaa perukirjaan todistus siitä, että he ovat merkinneet ja arvioineet pesän varat parhaan ymmärryksensä mukaan (PK 20:6.3 §). Uskottujen miesten tehtävänä on toimittaa perunkirjoitus (PK 20:2§). Aarnion & Kankaan (2009, 272) mukaan uskotut miehet eivät ole osakkaiden asiamiehiä, eivätkä viranomaisten edustajia.

Perunkirjoituksen toimittamiseen kuuluvat Aarnio ym. (2011, 101) mukaan perunkirjoituksen ajan ja paikan määrääminen, kutsuminen, virkatodistusten tilaaminen sekä muut perunkirjoitusta valmistelevat tehtävät. Heidän mukaansa nämä tehtävät ovat samanlaiset rippumatta siitä, kuka uskotut miehet on tehtävään määrännyt ja onko kyse varsinaisesta perunkirjoituksesta vai täydennysperunkirjoituksesta.

Perintökaareissa ei ole säädetty uskotuille miehelle erityisiä kelpoisuusvaatimuksia, vaan omaisuuden hoitaja saa valita itse uskotut miehet (PK 20:2.1 §). Aarnio & Kangas (2009, 272) huomauttavat kuitenkin, että uskottujen miesten tulee olla yleisistä oikeudellisista periaatteista johtuen täysivaltaisia ja oikeustoimikelpoisuudeltaan rajoittamattomia. Heidän mielestään uskottujen miesten tulisi olla myös esteettömiä.

Aarnio ym. (2011, 102) kertovat, että heidän mielestään uskottujen miesten vastuu perunkirjoituksen jälkeen, mutta ennen perintöveropäätöksen tekemistä ilmi tulevista asioista on epäselvä. Laissa ei ole kerrottu, miten tällaisessa tilanteessa tulisi toimia. Heidän mielestään uskottujen miesten tulisi tehdä ilmoitus pesän ilmoittaneelle henkilölle, joka on ensisijaisesti velvollinen ilmoittamaan tiedon veroviranomaisille. Vastuuta jälkikäteen tietoon tulleista tiedoista he perustelevat ylei-

sillä rikosoikeudellisilla periaatteilla, jonka mukaan he olisivat avunantajia pesän ilmoittajan rikokseen jättäessään ilmoittamatta merkityksellisistä tiedoista. Uskotut miehet eivät voi heidän mukaansa tehdä ilmoituksia veroviranomaisille oma-aloitteisesti.

Perintökaareissa on säädetty rangaistus sille, joka tahallansa salaa tai ilmoittaa vilpillisesti jotain perunkirjoituksessa. Rangaistus voi olla sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta. Erittäin raskauttavien asianhaarojen vallitessa voidaan tuomita enintään kahdeksi vuodeksi vankeuteen. Uskottujen miesten vastuu voi olla myös vahingonkorvausvastuuta tai jopa rikosvastuuta rikoslain nojalla, joita käsitellään myöhemmin. (PK 20:11 §.)

5 TOIMEKSIANTOSUHTEET

5.1 Sopimusten velvoitteet

Sopimusoikeuden lähtökohtana on sopimusten sitovuuden periaate. Virheettömästi solmittujen sopimusten täyttämistä voidaan vaatia oikeudessa, jos toinen osapuoli laiminlyö sopimuksen täyttämisen. Sopimusten sitovuudesta poiketaan, jos ne ovat pakottavan lainsäädännön vastaisia tai niiden solmimisessa tai sisällössä on virheitä. Sen, jonka haluaa poiketa sopimuksen ehdoista, tulee näyttää toteen tällaisten olosuhteiden käsillä olo. (Hemmo 2009, 52–53.)

Sopimuksen osapuolilla on toisiaan kohtaan lojaaliteettivelvoite. Tämä tarkoittaa sitä, että osapuolten tulee ottaa huomioon toisen etu. Sopimuksen osapuolet eivät saa myöskään tehdä toimia, jotka koituisivat toisen haitaksi. (Hemmo 2009, 55.)

5.2 Valtuuttaminen

Perunkirjoituksessa tyypillinen tilanne on, että toimeksisaaja valtuutetaan tilaamaan perunkirjoitukseen tarvittavia materiaaleja ja palveluita, eli valtuutettu voi tehdä velkaa pesän lukuun. Tarvittavia materiaaleja ja palveluita voivat olla esimerkiksi virka- ja saldotodistukset sekä kiinteistöarviot. Tässä tapauksessa kyseessä on oikeustoimilain 2-luvun mukainen valtuutus.

Valtuutus on henkilökohtainen, eli sitä ei voi siirtää kolmannelle, jos siitä ei ole mainintaa valtakirjassa (Hemmo 2009, 266). Valtuutettu voi asettaa kolmannen tekemään tehtävän puolestaan, mutta tällöin alkuperäisellä valtuutetulla on vastuu tämän virheistä (Hemmo 2009, 266). Valtuutetun kuolema ei lähtökohtaisesti lakkauta valtuutuksen voimassaoloa (Laki varallisuus oikeudellisista oikeustoimista 13.6.1929/228 2:11.2 §).

Valtakirja, jolla valtuutus perustetaan, ei ole määrämuotoinen. Se voi siis olla kirjallinen tai suullinen ja sen sisältö on vapaamuotoinen. Valtakirjassa tulee kuitenkin ainakin ilmaista millaisia oikeustoimia valtuutettu saa tehdä. (Hemmo 2009, 267.)

Kun valtuutettu tekee valtuutuksen rajoissa oikeustoimen, ne tulevat sitoviksi valtuuttajan ja kolmannen välille. Jos taas valtuutettu ylittää toimivaltansa ja kolmas on tiennyt tai tämän olisi pitänyt tietää toimivallan ylityksestä, ei sopimus sido valtuuttajaa. (OikTL 2:10–11 §.)

Toimivallalla tarkoitetaan valtuutetun ja valtuuttajan sopimia ohjeita siitä, minkälaisen oikeustoimen valtuutettu saa tehdä. Näitä ei kirjata valtakirjaan, vaan ne ovat valtuutetun ja valtuuttajan välisiä ohjeita. Kelpoisuudella tarkoitetaan toimia, joihin valtuutettu saa ryhtyä. Jos erillisiä ohjeita ei ole annettu, kelpoisuus ja toimivalta ovat yhtä laajoja. (Hemmo 2009, 252–253.)

Kelpoisuuden ja toimivallan eroa voi havainnollistaa esimerkillä. Valtuutetulle on annettu kelpoisuus myydä valtuuttajan omistaman esine ja lisäksi on sovittu, että omaisuutta ei saa myydä tietyn kauppahinnan alle. Jos valtuuttaja lainaa tai vuokraa omaisuutta tai myy toista omaisuutta, on tämä ylittänyt kelpoisuutensa. Valtuuttajan myydessä omaisuus sovittua halvemmalla, hän on ylittänyt toimivaltansa.

Kelpoisuuden ylittävä oikeustoimi ei sido valtuuttajaa. Toimivallan ylittäminen sitoo silloin, jos kolmas osapuoli ei ole tiennyt tai tämän ei olisikaan pitänyt tietää toimivallan ylittämisestä (OikTL 2:11 §). Tällaisessa tilanteessa valtuutetulle syntyy korvausvelvollisuus aiheutetusta vahingosta, jos tämä ei osoita, ettei tehnyt tekoa tuottamuksellisesti (Hemmo 2009, 277).

Kolmatta vastaan valtuutettu voi tulla korvausvelvolliseksi silloin, kun kolmas on kärsinyt vahinkoa sen johdosta, ettei sopimus sido valtuuttajaksi nimettyä henkilöä. Vastuusta valtuutettu voi vältyä, jos tämä voi näyttää toteen toimineensa valtuutuksen mukaan tai että valtuutettu on hyväksynyt oikeustoimen tai muuten tullut sidotuksi siihen. Vastuuta valtuutetulle ei synny, jos kolmas osapuoli tiesi tai tämän olisi pitänyt tietää, että valtuutusta ei ollut tai että se ylitettiin. Samoin jos valtuutetulle tuntemattomasta syystä valtuutus on pätemätön, eikä kolmannen voida olettaa tästä tienneen, ei valtuutettu ole korvausvastuussa kolmannelle. (OikTL 2:25 §.)

Valtuutetun tulee korvata kolmannelle vahinko, jonka kolmas kärsii sen johdosta, ettei sopimus sido valtuuttajaa (OikTL 2:25.1 §). Lähtökohtana ovat siis edut, mitä kolmannelle olisi tullut sopimuksen sitovuudesta (Hemmo 2009, 279). Valtuutetun vastuu rajoittuu siihen määrään, mitä valtuuttaja olisi voinut sopimuksesta täyttää (Hemmo 2009, 279).

6 VAHINGONKORVAUSVASTUU

6.1 Yleistä

Vahingolla tarkoitetaan vahingonkärsijän kannalta negatiivista, ulkopuolisesta syystä sattuvaa tapahtumaa. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi omaisuuden rikkoutumista tai sen arvon alentumista. Vahingonkorvauksen lajit voidaan jaotella sopimusperusteiseen ja sopimukseen perustumattomaan vahingonkorvausvastuuseen. (Virtanen 2011, 7; 10.)

Tapaturmat eivät aiheuta vahingonkorvausvastuuta, jos vahingon kärsijä ei osoita tapauksessa tulevan sovellettavaksi ankaran vastuun periaate. Tapaturmalla tarkoitetaan vahinkoa, joka on syntynyt siten, ettei kukaan ollut huolimaton eikä laiminlyöntiä ole tapahtunut. Toistuvat tapaturmat voivat muuttua korvattavaksi vahingoiksi, jos niiden poistamiseen ei ole ryhdytty tarpeellisilla toimitilla. Jos vahingon syntymistä on voitu ennakoida, sen syntyminen aiheuttaa korvausvelvollisuuden ja mitä isompi vahinko, sitä enemmän huolellisuutta voidaan vaatia. (Virtanen 2011, 87–89.)

Tuottamus on lähtökohta vahingon korvaamiselle. Vahingonkorvauksissa tuottamuksellisuus kattaa tahallisuuden ja lievän huolimattomuuden. Tuottamuksellisuus tarkoittaa karkeasti sitä, että toisella tavalla toimimalla vahingolta olisi vältytty. Tässä arvioidaan vahingon ja tilanteen laatua. Jos vahingonaiheuttaja on toiminut, kuten tilanteessa voidaan edellyttää, kyseessä ei ole tuottamuksellinen vahinko. (Virtanen 2011, 89–91.)

Teot ja laiminlyönnit ovat tuottamuksellisuuden lajeja. Teon täytyy olla huolimaton, että se on tuottamuksellinen vahingonteko. Laiminlyönneillä tarkoitetaan vahinkoja, jotka ovat aiheutuvat, kun joku, jonka olisi pitänyt toimia, jättää toimimatta. (Virtanen 2011, 95.)

Arvioidessa sitä, onko vahingon aiheuttaja toiminut riittävän huolellisesti, katsotaan, miten huolellisesti toiminut henkilö olisi tehnyt. Samoin katsotaan mitä tilanteessa olevan henkilön olisi pitänyt tietää. Vaikka vahingontekijä ei olisi tiennyt vahinkoa aiheutuvan, mutta huolellisesti toiminut olisi tiennyt aiheuttavansa vahinkoa, kyseessä on tuottamuksellinen vahingonteko. (Virtanen 2011, 104.)

Vaatimustaso huolellisuudelle ei ole kaikille sama, vaan siihen vaikuttavat esimerkiksi ikä ja ammatti. Tehtävässä toimiessa pitää yltää huolellisuuden tasoon, jota tehtävässä huolellisesti toimivalta voidaan vaatia. Tehtävään ryhtyvällä on myös velvollisuus ottaa selvää, riittävätkö hänen taitonsa ja tietonsa kyseisen tehtävän suorittamiseen. Jos ryhtyy toimeen, johon tietää omien taitojen ja tietojen olevan riittämättömät, voi pelkkä toimiminen aiheuttaa tuottamuksellisuuden. (Virtanen 2011, 108.)

Jotta vahingonkorvausta voidaan määrätä suoritettavaksi, tarvitsee vahingon ja tapahtuman välillä vallita riittävä syy-yhteys. Vahingonkorvausta ei voi joutua maksamaan, jos vahinko olisi tapahtunut teosta tai tekemättömyydestä huolimatta. Syy-yhteyttä ei ole, jos vahinko seuraa tapahtuman poistamisesta huolimatta, eikä silloin, jos jokin tapahtuma ei sellaisenaan riitä vahingon aiheuttamiseksi. (Virtanen 2011, 335–337.)

Vahingon aiheutumisen tulee olla ennalta-arvattavaa, edes jossain määrin. Tätä tarkastellaan objektiivisesti, eli mitä yleensä kyseisessä tilanteessa voidaan odottaa. Jos vahinko on täysin odottamaton, ei syy-yhteyttä ole. Mitä isompaan vahinkoon on mahdollisuus, sitä tarkemmin mahdolliset syy-yhteydet tulisi tutkia. (Virtanen 2011, 343;347.)

Vahingonkorvauksen suuruuden määrittelyssä noudatetaan täyden korvauksen ja rikastumiskielon periaatteita. Vahingonkorvauksen määrän tulee saattaa vahingonkärsinyt asemaan, jossa tämä olisi ollut ilman vahingon tapahtumista. (Virtanen 2011, 372.)

Rikastumiskielto tarkoittaa sitä, että vahingonkorvauksen saaja ei saa tulla parempaan asemaan korvausten takia, kuin tämä ennen vahinkoa oli. Saadut vakuutuskorvaukset ja tilalle hankitun esineen paremmuus otetaan myös huomioon korvauksen ylärajaa määriteltäessä. Vahingonkorvausta ei saa vaatia ennen vahingon tapahtumista, vaikka vahingon tapahtuminen olisikin todennäköistä. (Hemmo 2009, 475; 477.)

Vahingonkärsijällä on velvollisuus rajoittaa mahdollisuuksiensa mukaan aiheutuvan vahingon määrää. Jos myöhemmin ilmenee, että jollain toimella olisi saatu pienennettyä sattunutta vahinkoa, tarkastellaan tapahtumahetken tietoisuutta, kun katsotaan, onko vahingonkorvauksen alentamiselle perusteita. (Hemmo 2009, 489, 493.)

6.2 Osakkaiden vahingonkorvausvastuu

Perintökaaren mukaan osakkaan on korvattava vahinko, jonka hän on aiheuttanut tahallaan tai huolimattomuudellaan pesänselvityksestä riippuvaiselle. Korvausta voidaan alentaa tai siitä voidaan vapauttaa, jos sen määrääminen olisi kohtuutonta. Jos korvausvelvollisia on useampia, he ovat yhteisvastuullisesti vastuussa vahingosta. Korvaukset jaetaan vastuullisten kesken harkinnan mukaan ja jos jonkun korvausmäärää on alennettu, vastaa tämä sillä määrällä. (PK 18:7 §.)

Korvausvelvollisuus koskee kaikkia vahinkoja, joita osakas on aiheuttanut pesänselvityksestä riippuvaiselle. Näitä ovat esimerkiksi omaisuuden turmeleminen sekä tahallinen tai tuottamuksellinen omaisuuden alihintainen luovutus. (Aarnio & Kangas 2009, 429.)

Korvausta voi saada lain sanamuodon mukaan hyvinkin laaja joukko. Pesänselvityksestä riippuvaisia ovat mm. legaatinsaaajat, velkojat ja jopa pesästä omaisuutta ostaneet. Vahingonkorvausvelvollisen tulee olla pesän osakas tekohetkellä. (Aarnio & Kangas 2009, 430.)

Legaatinsaaajalla on oikeus saada omaisuus itselleen tai erityiseen hoitoon ennen perinnönjakoa. Jos omaisuutta on hävitetty tai jako toimitettu, ovat osakkaat velvollisia korvaamaan sen legaatinsaaajalle. (PK 22:2–3 §.)

Vahingonkorvausvelvollisuus legaatinsaaajalle on toissijainen palautusvelvollisuuteen nähden (Aarnio & Kangas 2009, 438). Legaatinsaaajan katsotaan kärsineen vahinkoa vasta sitten, kun asia on ratkaistu hänelle epäedullisella tavalla (Aarnio & Kangas 2009, 438). Vahingonkorvausvelvollinen on se, kenen laiminlyönnistä johtuen omaisuutta ei voida antaa legaatinsaaajalle (PK 22:2.2 §). Pelkkä osallistuminen jakoon ei vielä perusta vahingonkorvausvelvollisuutta, korvausvelvollisuuden ulkopuolinen osakas voi joutua vastuuseen silloin, kun tämä aiheuttanut vahingon tahallaan tai huolimattomuudellaan. (Aarnio & Kangas 2009, 438).

Kuolinpesässä tehdystä sopimuksesta kuolinpesän hallinnosta voidaan sopia osakkaan vahingonkorvausvastuusta, tällä ehdolla voidaan sopia vain osakkaiden keskinäisistä suhteista, ulkopuoliseen vastuu pysyy samana sopimuksesta huolimatta. (Aarnio & Kangas 2009, 456.)

6.3 Toimeksisaajan vahingonkorvausvastuu

Vahingonkorvauslaki ei koske sopimukseen perustuvaa vastuuta (Vahingonkorvauslaki 31.5.1974/412 1:1 §). Sopimusvastuulla tarkoitetaan osapuolten sopimukseen perustuvaa korvausvastuuta ja se perustuu sopimuksen osapuolten vastuuseen toimeenpanna sopimus täytännön sellaisena kuin on sovittu (Virtanen 2011, 255–256). Yleinen keino vastuun toteuttamiseen on virheettömän suorituksen vaatiminen (Virtanen 2011, 256). Kolmatta vastaan ei synny sopimusvastuuta, vaan se muistuttaa sopimuksen ulkopuolista korvausvastuuta (Virtanen 2011, 261).

Sopimuksen rikkomisesta syntyvät sanktiot voidaan sopia osapuolten kesken siten, miten osapuolet haluavat. Sopimuksen ulkopuoliset säännöt tulevat tarkasteltaviksi vain silloin, jos tilanteesta ei ole sovittu sopimuksessa tai sitä koskee pakottava lainsäädäntö. (Virtanen 2011, 256.)

Sopimusvastuu syntyy, kun sopimusrikkomus on tapahtunut ja tästä aiheutuu vahinkoa (Virtanen 2011, 262). Vastuun syntymiseen ei vaikuta se, kuka vahingon on aiheuttanut, eikä tuottamuksellisuutta vaadita (Virtanen 2011, 262). Ennen sopimuksen syntymistä tapahtuvan vahingon korvaamisessa lähtökohta on asettaa osapuoli asemaan, jossa tämä olisi ilman sopimusneuvottelujen aloittamista (Hemmo 2009, 136).

Perunkirjoituksen toimittamispalveluita voidaan pitää asiantuntijapalveluina. Asiantuntijapalvelut sisältävät yleensä tiedon antamista, neuvontaa ja muuta aineetonta palvelua (Hoppu 2011, 1372). Koska asiantuntijapalvelun lopputulos voi usein riippua osapuolten vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolisista tekijöistä, ei asiantuntijapalveluiden virheellisyyden määrittämisessä voida aina katsoa tavoitellun lopputuloksen saamista (Hoppu 2011, 1372).

Virheellisyyden arvioinnissa katsotaan sopimussuhteen aikaisen toiminnan asianmukaisuutta (Hoppu 2011, 1372). Lähtökohtaisesti asiantuntijan tulee osoittaa, että hän on toiminut huolellisesti (Norros 2008, 640).

Tiedonantovelvollisuus korostuu tällaisessa asiantuntijapalvelussa. Hoppun (2011, 1373) mielestä tiedonantovelvollisuuteen kuuluu asiantuntijapalveluissa huomauttaa asiakasta kysymyksistä, joihin liittyy mahdollisia riskejä asiakkaan kannalta ja asiantuntijan tulisi ottaa huomioon se, että asiakas ei aina kykene itse arvioimaan tarvittavia toimenpiteitä ja niiden sisältöä.

Yleisesti katsoen sopimusveloitteet rajoittuvat sopijapuoliin ja toimeksisaaja vastaa suorituksesta vain toimeksiantajalle. Asiantuntijapalveluissa kuitenkin sopimuksen ulkopuolinen vastuu voi syntyä, jos asiantuntija loukkaa välittömästi sivullisen varallisuusasemaa. Norroksen mukaan Suomessa ja muissa maissa oikeuskäytännössä on todettu, että asiantuntijan on myös mahdollista joutua vastuuseen sivullista vastaan suorituksen laatuvirheen perusteella. Tämä vastuu edellyttää sen, että asiantuntija voi havaita melko selvästi sivullisen intressin ja vahinkoriskin. Vastuu kolmannelle tulee kyseeseen lähinnä silloin, kun toimeksisaajan ja ulkopuolisen välillä ei ole eturistiriitaa. Esimerkiksi oikeudenkäynnissä päämiehen edustaminen johtaa vastapuolen tappioon. Tästä ei asiantuntijalle voi syntyä korvausvelvollisuutta hävinnyttä osapuolta vastaan. (Norros 2008, 642–643.)

Perunkirjoituksen uskotut miehet eivät ole pesän osakkaiden, eivätkä veroviranomaisten edustajia (Aarnio ym. 2011, 100-101). Uskottujen miesten tehtävänä on arvioida ja ilmoittaa pesän varat oikein, kun taas perunkirjoituksen tarkoitus on antaa oikeat ja tarvittavat tiedot perintöveron määrittämistä varten. Uskottujen miesten suhde velkoihin rajoittuu siihen, että he ottavat kaikki tiedossa olevat velat huomioon perunkirjoituksessa, jotta velkojien oikeus saatavaan varmistetaan. Suhhteessa verottajaan uskotun miehen velvollisuus ja tehtävä on arvioida ja ilmoittaa perintöveroon vaikuttavat seikat oikein ja antaa tästä vakuutus. Tämä mahdollistaa sen, että perunkirjoitus voidaan tehdä ilman viranomaisia.

Koska uskottujen miesten tehtävänä ei ole ajaa kenenkään etua, vaan varmistaa oikean perukirjan syntyminen merkitsemällä ja arvioimalla pesän varallisuus oikein, ei heidän tehtävä mielestäni aiheuta eturistiriitaa verottajan, velkojien tai osakkaiden ja itsensä välille. Asiantuntijavastuun mukaan on siis mahdollista, että uskottuna miehenä toimiva asiantuntija voisi tulla vastuuseen myös kolmatta osapuolta, kuten velkojia ja verottajaa kohtaan.

6.3.1 Kuluttajansuojalaki

Kuluttajansuojalaki on pakottavaa lainsäädäntöä ja sitä sovelletaan, jos yksityinen henkilö ostaa kulutushyödykkeitä elinkeinonharjoittajalta (Kuluttajansuojalaki 20.1.1978/38 1:1 §). Kuluttajansuojalakiä sovelletaan myös oikeudellisiin palveluihin (HE 360/1992 vp, 26). Oikeudelliset palvelut ovat kuluttajansuojalain 8 luvun mukaisia kuluttajapalvelusopimuksia (KSL 8:1 §). Kuluttajansuojalaki kieltää kohtuuttomat sopimusehdot ja kohtuuttomat ehdot voidaan sovitella tai jättää huomioimatta

(KSL 3:1.1; 4:1.1 §). Käsittelen ensin kuluttajansuojalain sääntelyä viivästystilanteissa ja tämän jälkeen palveluksen virheellisyyttä koskevat säädökset.

Palvelus katsotaan suoritetuksi, kun se on suoritettu loppuun. Se on luovutettava määrättyä ajankohtana tai vaadittaessa tai viipymättä. Se on luovutettava palveluksen laatuun ja laajuuteen nähdessä kohtuullisessa ajassa sopimuksen tekohetkestä. (KSL 8:3–4 §.)

Tilajalla on oikeus vaatia sopimuksen täyttämistä, pidättäytyä maksusta tai vaatia sopimuksen purkamista viivästystilanteessa. Purkaminen edellyttää olennaista sopimusrikkomista ja siitä tulee ilmoittaa kohtuullisessa ajassa. Tällaisia olennaisia syitä ovat tilanteet, jossa toimeksisaajalle on annettu kohtuullinen lisäaika, täyttämistä on vaadittu, eikä sitä täytetä kohtuullisessa ajassa eikä silloin, jos on painava syy olettaa, ettei sopimusta täytetä ajoissa. (KSL 8:7–9; 11 §.)

Viivästyksenä ei pidetä tilajasta riippuvaa myöhästymistä (HE 360/1992 vp, 84). Jos viivästys ei johdu tilajasta ja palvelun suorittamisesta tietynä aikana on sovittu ja aika on kohtuullinen tilaja saa purkaa sopimuksen (KSL 8:9 §). Tässä tilanteessa viivästymisen syyllä ei ole merkitystä (HE 360/1992 vp, 84). Jos suoritus on toimeksisaajan takia myöhästynyt, tilaja voi pidättäytyä maksusta (KSL 8:7 §). Pidätettävä rahamäärä ei saa kuitenkaan ylittää sitä, mihin tilajalla viivästyksen perusteella on oikeus (KSL 8:7 §). Tilajan pidättäytyessä maksusta viivästyksen perusteella, toimeksisaajalla ei ole oikeutta viivästyskorkoon, eikä sopimuksen purkamiseen viivästyksen perusteella (HE 360/1992 vp, 84). Jos sopimusta puretaan jo huomattavilta osin täytetyn palveluksen viivästymisen kohdalla, purkioikeus koskee vain suorittamatta olevaa palvelua (KSL 8:9.5 §).

Tilajalla on oikeus vahingonkorvaukseen, jonka tämä kärsii toimeksisaajan viivästyksen vuoksi. Toimeksisaaja voi vapautua korvausvastuusta, jos hän osoittaa viivästyksen johtuneen esteestä, jota hän ei ole kohtuudella voinut odottaa sopimusta tehdessä ja jonka seurauksia hän ei kohtuudella olisi voinut välttää. Viivästyksen johtuessa toimeksisaajan apuna käyttämästä henkilöstä, toimeksisaaja vapautuu vastuusta ainoastaan, jos apulainen on vapaa vastuusta samoilla perusteilla kuin itse toimeksisaaja. Välillisiä vahinkoja toimeksisaaja joutuu korvaamaan vain, jos vahinko johtuu hänen huolimattomuudesta. Välillisen vahingon määritelmä on viivästystilanteessa sama, kuin palveluksessa olevan virheen aiheuttaman vahingon kohdalla, jota käsittelen seuraavaksi. (KSL 8:10.1–2 §.)

Palvelun tulee vastata sovittua sisältöä, suoritustapaa ja tulosta ja se tulee suorittaa ammattitaitoisesti, huolellisesti ja ottaen huomioon tilajan edut sekä palvelun tulee vastata mihin kuluttajalla

yleensä on sellaisen palveluksen yhteydessä aihetta olettaa ja vastata lakeja, asetuksia ja viranomaisten päätöksiä. Muuten palveluksessa on virhe. Toimeksisaajalla on myös neuvontavelvollinen tilaajaa kohtaan ja tämän velvollisuuden rikkominen aiheuttaa virheen palvelukseen. Hänen pitää myös ilmoittaa, jos palvelus käy epätarkoituksenmukaiseksi tai sen hinta muuttuu. Todistustaakka siitä, että palvelu on tehty huolellisesti ja ammattitaitoisesti on toimeksisaajalla. (KSL 8:12; 8:14 §.)

Jos palveluksessa on virhe, tilaajalla on oikeus vaatia toimeksisaajaa korjaamaan virhe tai uusiin suorituksen ilman lisäkustannuksia tilaajalle. Tilaaja voi myös pidättäytyä maksamasta virheellisen palveluksen hintaa. Virheen oikaisemisesta ei saa kuitenkaan johtua kohtuuttomia kustannuksia tai haittaa toimeksisaajalle, tällöin toimeksisaaja voi kieltäytyä oikaisusta. Toimeksisaaja voi oikaista huomaamansa virheen myös omatoimisesti, vaikka tilaaja ei sitä vaatisi. Oikaisuun pitää ryhtyä viipymättä siitä, kun tilaaja siitä ilmoittaa, eikä siitä saa koitua tilaajalle haittaa tai vaaraa kustannusten korvaamatta jäämiseen. Kieltäytymiseen voi olla myös muu erityinen syy. (KSL 8:17–18 §.)

Jos virheen korjaaminen tai uusi suoritus ei tule kysymykseen tai niitä ei suoriteta kohtuullisessa ajassa, tilaaja saa vaatia virhettä vastaavaa hinnanalennusta. Jos on painavia syitä olettaa, että palveluksessa tulee olemaan olennainen virhe, tilaaja saa purkaa sopimuksen. Suoritetun palveluksen osalta tilaaja voi edellä olevilla perusteilla purkaa sopimuksen, jos muuta seurausta ei voida pitää kohtuullisena. Tulevan suorituksen perusteella sopimus voidaan purkaa, jos tilaajalla on painava syy olettaa, että palveluksessa tulee olemaan olennainen virhe. (KSL 8:19 §.)

Jos palveluksessa on virhe, tilaajalla on myös oikeus vahingonkorvukseen näiden aiheuttamista vahingoista (KSL 8:20.1 §). Välillisen vahingon korvaamisessa sovelletaan samoja sääntöjä, kuin viivästyksestä aiheutuvassa vahingonkorvauksessa, eli vastuu edellyttää huolimattomuutta toimeksisaajan puolesta. Välittömän vahingon toimeksisaaja joutuu korvaamaan riippumatta siitä, toimiko tämä huolellisesti. Kun tarkastellaan, onko elinkeinonharjoittaja toiminut huolimattomasti, katsotaan, mitä menettelyä kyseisellä alalla voidaan pitää asianmukaisena (HE 360/1992 vp, 86). Huolellisuuteen kuuluvat ainakin riittävien tietojen hankkiminen ja eri vaihtoehtojen esittely (HE 360/1992 vp, 86).

Välillisenä vahinkona pidetään:

- 1) tulon menetystä, joka tilaajalle aiheutuu sopimusrikkomuksen tai siitä johtuvien toimenpiteiden vuoksi;
- 2) vahinkoa, joka johtuu muuhun sopimukseen perustuvasta velvoitteesta; ja
- 3) kohde-esineen käyttöhyödyn olennaista menetystä, josta ei aiheudu suoranaista taloudellista vahinkoa, sekä muuta siihen rinnastettavaa haittaa, joka on olennainen.

Jos 3 momentin 1–3 kohdassa tarkoitettua vahinkoa aiheutuu muunlaisen vahingon rajoittamisesta, sitä ei kuitenkaan tältä osin pidetä välillisenä vahinkona. (KSL 8:10.3 §.)

Vahingonkorvauksen vaatimisesta tulee ilmoittaa toimeksisaajalle kohtuullisessa ajassa, mutta sopimuksen purkutilanteessa vahingonkorvausta ei tarvitse vaatia erikseen. (KSL 8:11.)

Kilpailu- ja kuluttajavirasto kertoo välittömien vahinkojen olevan virheen selvittämisestä johtuvia kuluja tai esimerkiksi korjauskuluja. Välilliseksi vahingoksi määritellään mm. palveluksen suorittamatta jättämisestä aiheutuneet kustannukset ja siitä aiheutuneet tulonmenetykset. Veronkorotuksia määrätään, jos perunkirjoitusta ei toimiteta määräajassa. Koska toimeksisaajan tehtävänä on pitää perunkirjoitus, on veronkorotukset palveluksen suorittamatta jättämisestä johtuvia kuluja. Katsoisin myöhästymisestä johtuvien veronkorotusten olevan välillisiä vahinkoja, jotka tulevat korvattavaksi, jos toimeksisaaja on toiminut huolimattomasti. (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2015.)

Ammattitaidon vaatimus arvioidaan alakohtaisesti ja se käsittää tyypillisesti ainakin sen, että toimeksisaaja pystyy arvioimaan tarvittavat toimenpiteet ja palveluksen täsmällisen sisällön. Toimeksisaajan pitää osata myös valita oikea suoritustapa ja kysyä tilaajalta tarvittavat tiedot. Jos toimeksisaaja on toiminut ammattitaitoisesti ja huolellisesti, mutta lopputulos ei vastaa tavoiteltua tulosta, palveluksessa ei ole välttämättä virhe. Ammattitaitoa ja huolellisuutta tarkastellaan objektiivisesti, mutta joskus yksittäisen tilanteen olosuhteet ja sisältö voivat vaikuttaa. (HE 360/1992 vp, 85–86.)

Perunkirjoitus ja muut oikeudelliset toimenpiteet edellyttävät korkeaa ammattitaitoa ja huolellisuutta. Jo pelkkä perunkirjoituksen viivästymisen tulisi mielestäni riittää useassa tapauksessa siihen, että kyseessä olisi huolimattomuus tai ammattitaidon puute toimeksisaajan puolelta.

Palveluksen pitää myös vastata toimeksisaajan antamia tietoja sen sisällöstä, suorittamisesta, laadusta tai sen hyväksikäytöstä, joiden voidaan olettaa vaikuttavan tilaajan päätöksentekoon (KSL 8:13.1 §). Virheellisiä tietoja voidaan antaa markkinoinnissa, ennen sopimuksentekohetkeä tai palvelusta suoritettaessa (KSL 8:13.1 §). Virhe voi johtua myös tietojen antamisen laiminlyönnistä, joista toimeksisaajan olisi pitänyt olla selvillä ja joista tilaaja saattaa odottaa saavansa tiedon (KSL

8:13.3 §). Toimeksisaaja on korvausvelvollinen virheellisten tietojen aiheuttamista vahingoista riippumatta siitä, tiesikö hän tai olisiko hänen pitänyt tietää niiden virheellisyydestä, mutta laiminlyönnistä vastuuseen voi joutua vain, jos toimeksisaajan olisi pitänyt tietää laiminlyönnistä (HE 360/1992 vp, 88–89).

Tilaaajan tulee ilmoittaa virheestä toimeksisaajalla kohtuullisessa ajassa siitä, kun hän havaitsi virheen tai virhe olisi pitänyt havaita. Aikarajaa ilmoitukselle ei ole silloin, kun:

- 1) toimeksisaaja on menetellyt törkeän huolimattomasti tai kunnianvastaisesti ja arvottomasti;
- 2) virhe perustuu siihen, että palvelus ei ominaisuuksiltaan vastaa terveyden tai omaisuuden suojelemiseksi annetuissa säännöksissä tai määräyksissä asetettuja vaatimuksia; tai
- 3) virhe perustuu siihen, että palveluksen tulos muuten on terveydelle tai omaisuudelle vaarallinen. (KSL 8:16 §.)

Lähtökohtaisesti virheen oikaisusta ei saa koitua tilaajalle lisäkustannuksia. Tilanteissa, joissa tilaaja olisi joutunut maksamaan kyseiset kustannukset myös virheettömässä suorituksessa, toimeksisaajalla on oikeus vaatia niistä korvauksia. Tällaisia tilanteita voivat olla tilanteet, joissa virheellisyys perustuu jonkin tarvittavan toimenpiteen tekemättä jättämiseen, mutta tästä ei ole peritty maksua. Erityisiä syitä, millä tilaaja voi kieltäytyä toimeksisaajan suorittamasta oikaisusta, ovat esimerkiksi tilanteet, joissa on syytä epäillä, että toimeksisaaja ei suoriudu oikaisusta. (HE 360/1992 vp, 93–94.)

Toimeksisaajalla on oikeus pidättäytyä suorituksesta tai pitää palveluksen kohde hallinnassaan, jos palveluksen hintaa tai osaa siitä ole suoritettu määräajassa ja etukäteissuorituksesta on sovittu. Keskeyttämisestä on ilmoitettava tilaajalle viipymättä ja keskeytyksestä huolimatta on tehtävä suoritukset, joiden keskeyttämisestä aiheutuisi vaaraa omaisuudelle tai terveydelle. Toimeksisaajalla on oikeus viivästyskorkoon tältä ajalta. Toimeksisaajalla on myös oikeus purkaa sopimus, jos maksuviivästys on olennainen. Purkuoikeus koskee suorittamattomia palveluksia. Toimeksisaaja voi purkaa sopimuksen myös kohtuullisen lisäajan jälkeen, jonka hän on antanut maksun suorittamiselle. Lisäajan aikana purkuoikeus on vain silloin, kun tilaaja ilmoittaa, ettei suorita maksua annettulla lisäajalla. Purkuoikeus on näiden lisäksi myös silloin, kun on selvää, että tilaaja tulee syyllistymään olennaiseen sopimusrikkomukseen. (KSL 8:27–29; 31 §.)

Toimeksisaajalla on myös oikeus vahingonkorvauksiin, jos hän purkaa sopimuksen tai tilaaja peruuttaa palveluksen. Oikeus koskee vastiketta suoritetuista palveluista sekä toimenpiteistä, jotka on suoritettava purkamisesta tai peruutuksesta huolimatta. Korvausta voi saada myös kustannuksista, jotka jäävät hyödyttömiksi ja muista erityisistä kustannuksista purkamisen tai peruuttamisen johdosta. Muusta vahingosta toimeksisaajalla on oikeus kohtuullisiin korvauksiin. (KSL 8:30 §.)

6.3.2 Asianajajaliiton suositukset ja ohjeet

Jos perunkirjoituspalvelu ostetaan asianajajalta, velvoittavat tätä myös asianajajaliiton ohjeet. Hyvän asianajotavan mukaan vastuuta kuluttajaa kohtaan ei saa rajoittaa ilman erityistä syytä, eikä vastuuta saa milloinkaan rajoittaa alle asianajajaliiton vahvistamaan varallisuusvakuutuksen vähimmäismäärää (Suomen asianajajaliitto 2013, 9). Varallisuusvakuutuksen vähimmäismäärä 1.1.2016 lukien on 200 000 euroa (Suomen asianajajaliitto 2015, 1). Hyvää asianajajatapaa koskeissa ohjeissa asianajajia vaaditaan hoitamaan tehtävänsä huolellisesti, täsmällisesti, tarpeellisella joutuisuudella sekä tarpeettomia kustannuksia aiheuttamatta (Suomen asianajajaliitto 2013, 8).

7 VEROSEURAAMUKSET

7.1 Arvioverotus

Jos perukirjaa ei ole toimitettu, tai sen pohjalta ei voida oikaistunakaan käyttää verotuksen perusteena, voidaan suorittaa arvioverotus (PerVI 4:34.1 §). Arvioverotuksen toimittamisen määräaika on 10 vuotta verovelvollisuuden alkamisesta, joka alkaa perittävän kuolemasta (PerVI 2:5; 4:34.2 §).

Ennen arvioverotusta tulee tilanteen salliessa varata ilmoittamisvelvolliselle tilaisuus tulla kuulluksi (PerVI 4:35 §). Tämä kuulemisvelvollisuus täytyy, jos veroviranomaiset todistettavasti ovat ainakin yrittäneet kuulla verovelvollista tai tämän edustajaa (Puronen 2008, 435). Arvioverotus ei ole rangaistus, vaan sen tarkoitus on arvioida veron oikea määrä, vaikkakin samalla voidaan määrätä myös veronkorotus (Puronen 2008, 433). Veroviranomaisten on näytettävä arvioverotuksen edellytykset toteen, kun taas verovelvollisella on näytötaakka, jos tämä kokee verotuksen liian suureksi (Puronen 2008, 435).

7.2 Veronkorotukset

Veronkorotukset tulevat kyseeseen kahdessa tilanteessa. Ensimmäinen silloin, kun verovelvollinen jolla on velvollisuus antaa perukirja, veroilmoitus tai asiakirja on laiminlyönyt näiden antamisen oikeassa ajassa tai antanut ne olennaisesti vaillinaisina. Ensimmäinen veroa on korotettava enintään 20 prosenttia ja jos velvollisuuksia ei kehotuksesta huolimatta ole toimitettu, veroa voidaan korottaa vielä toisen kerran enintään 20 prosentilla. Jos virheellisyys koskee vain osaa perinnöstä, korotetaan veroa vain tämän osalta. (PerVI 4:36 §.)

Veronkorotusta ei määrätä, jos myöhästymiselle on hyväksyttävä syy (PerVL 4:36.1 § 1 k.). Korkeimman lisäprosentin käyttö edellyttää sitä, että verovelvollista on kuultu tai yritetty kuulla (PerVL 4:34.1 § 1 k.). Olennaisesti vaillinaisilla tiedoilla tarkoitetaan lähinnä tilanteita, joissa verotusta ei voida suorittaa tai sen lopputulos olisi selkeästi virheellinen (Puronen 2008, 439).

Toiseksi veroa voidaan korottaa tilanteessa, jossa verovelvollinen on toimittanut asiatiedoiltaan olennaisesti väärän perukirjan, veroilmoituksen tai muun asiakirjan. Tässä tilanteessa vero voidaan korottaa enintään kaksinkertaiseksi. Tämä edellyttää tahallisuutta tai törkeää huolimattomuutta. (PerVI 4:36.1 § 2 k.)

Veroa voidaan korottaa myös sellaisen verovelvollisen osalta, jolla ei ole ilmoittamisvelvollisuutta, mutta jonka on katsottava ilmeisesti tienneen annettujen tietojen virheellisyydestä. (PerVL 4:36.2 §.)

8 RIKOSOIKEUDELLINEN VASTUU

8.1 Verorikokset

Perunkirjoituksen osapuolet voivat syyllistyä perunkirjoituksen aikana verorikoksiin, joista perunkirjoituksessa kyseeseen tulevat lievä veropetos, veropetos tai törkeä veropetos. Muiden kuin tosiasiallisen määräysvallan omaavien kohdalla yleensä tulee kyseeseen avunanto rikoksiin (Lappi-Seppälä ym. 2008, 785). Perunkirjoituksessa siis uskotut miehet ja ilmoittaja voivat syyllistyä rikokseen ja muut paikalla olijat lähtökohtaisesti avunantoon. Yritys rinnastetaan onnistuneeseen yritykseen ja valmistelu ei ole rangaistavaa (Lappi-Seppälä ym. 2008, 791–792).

Euroopan ihmisoikeussopimuksessa 7. lisäpöytäkirjan 4 artiklassa säädetään kielto valtiosisäisestä kahteen kertaan syyttämisestä ja tuomitsemisesta. Suomessa korkein oikeus on katsonut, että veronkorotukset tullessaan lopullisiksi, estävät tämän perusteella syyttämisen ja tuomitsemisen verorikoksista. Tämä tarkoittaa sitä, että jos perunkirjoituksen myöhästymisestä on seurannut veronkorotus ja se on tullut lopulliseksi, eli muutoksenhakukeinot ovat käytetty, ei osakkaita voida enää syyttää eikä tuomita veropetoksesta. (KKO 18.10.2011 T 2244, Finlex; KKO 29.6.2010 T 1386, Finlex.)

Veropetos on kyseessä, kun viranomaisille annetaan veron määrään vaikuttavia vääriä tietoja, salataan niitä tai laiminlyödään verotusta varten säädettyjä velvollisuuksia. Samoin veropetoksesta voidaan tuomita, jos muuten yritetään petollisesti aiheuttaa veron määräämättä jättäminen tai sen liian alhaiseksi määrääminen. Veropetoksesta tuomitaan sakkoon tai enintään kahdeksi vuodeksi vankeuteen. Jos petoksessa tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä tai se tehdään erityisen suunnitelmallisesti ja kokonaisuutena arvostellen teko on törkeä, voidaan tuomita vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi törkeästä veropetoksesta. Vähäistä taloudellista etua tavoitellessa ja kokonaisuutena lievästä teosta tulee tuomita lievästä veropetoksesta sakkoon. (Rikoslaki 19.12.1889/39 29:1–3 §.)

Jos verovelvollinen käyttää avustajaa, ei tämä vapauta verovelvollista vastuusta verorikoksista, jos verovelvollinen on harhaanjohtanut tätä. Tilanteessa, jossa avustaja on oma-aloitteisesti syyllisty-

nyt verorikokseen, voidaan verovelvollinen vapauttaa vastuusta. Kuitenkin verovelvollisella on velvollisuus tarkistaa tietojen oikeellisuus, joten aina ei tämäkään tule kyseeseen. (Lappi-Seppälä ym. 2008, 786–787.)

Veropetoksesta voidaan rangaista vain, jos teko on tahallinen. Laskuvirheet eivät johda rikosvastuuseen, jos annetut tiedot ovat oikeat ja virhe sisältyy tehtyyn laskutoimitukseen. Samoin vähennyskelpoisuudesta erehtyminen ei aiheuta rikosvastuuta, jos vähennettäessä on ilmaistu menon oikea luonne. Tieto voi olla suullista tai kirjallista eikä se rajoitu ainoastaan allekirjoitettuihin asiakirjoihin, vaan kaikki veroviranomaisille toimitettu materiaali voi johtaa veropetokseen. Muissa tapauksissa tahallisuutta katsotaan teon objektiivisista olosuhteista, eli arvioidaan, mikä oli tekijän tietoisuus tosiasiallisista tapahtumista ja miten selkeää verotuksen normien vastaisuus oli. Jos verovelvollinen on täyttänyt selonottovelvollisuutensa, ei tahallisuus täyty. (Lappi-Seppälä ym. 2008, 777-778; 788-789.)

Jos verotussäännös on monitulkintainen tai tapaus on harvinainen, voi verovelvollinen vapautua vastuusta, koska tahallisuutta ei ollut. Tähän voivat vaikuttaa velvollisen koulutustaso ja asema. Tahallisuuden tulee olla seuraustahallisuutta, eli verovelvollisen on tarkoittanut seurauksen tai pitänyt sen toteutumista varmana tai varsin todennäköisenä. (Lappi-Seppälä ym. 2008, 788–789.)

Rikoksen tapahtuminen edellyttää, että annetut tiedot vaikuttavat määrätyn veron määrään (RL 29:1§). Tämä tarkoittaa sitä, jos veroa ei tulisi määrättäväksi tai virheelliset tiedot eivät muuta veron määrää, kyseessä ei ole verorikos (Lappi-Seppälä ym. 2008 790–791).

Törkeän veropetoksen edellyttämää huomattavaa hyötyä laskiessa katsotaan, miten isosta veromäärästä on vapauduttu tai yritetty vapautua tai palautettu liikaa. Eli ilmoitettujen tietojen suuruus ei saa merkitystä, vaan sillä saatu verohyöty. Käytännön raja on kulkenut 20 000 euron kohdalla. Suunnitelmallisuuden arvioinnissa katsotaan, miten laajoja valmisteluja ja valeoikeustoimia on tehty verohyödyn saamiseksi. (Lappi-Seppälä ym. 2008, 793.)

Perintökaareissa on asetettu rangaistus sille, joka antaa tahallisesti perunkirjoituksessa virheellisiä tietoja tai salaa niitä. Tämän perusteella voidaan tuomita sakkoihin tai enintään kuudeksi kuukaudeksi vankeuteen tai erityisen raskauttavissa tapauksissa kahdeksi vuodeksi (PK 20:11 §). Tämä pykälä on osittain päällekkäinen rikoslain verorikospykälien kanssa, sillä samalla teolla voi täyttää kummankin rikoksen tunnusmerkit.

Kun yksi teko täyttää useamman rikoksen tunnusmerkistön, tulee ratkaista, onko tapahtunut yksi vai useampi rikos. Tätä rikosten yhtymistä kutsutaan rikoskonkurrenssiksi. Rikosten yhtymisellä on merkitystä, sillä jos tekijän katsotaan tehneen useamman rikoksen, hänelle tuomitaan näistä yhteinen rangaistus (RL 7:1; 7:3 §). Lähtökohtana on se, että tekijä on tehnyt useita rikoksia, kun tämä rikkoo useaa rangaistussäännöstä. Kuitenkin joskus tämä pääsääntö syrjäytetään. Joissakin tapauksissa lakiin on kirjoitettu toissijaisuussäännös, joka kertoo, kumman rikoksen mukaan tekijää syytetään. Toinen vaihtoehto on, että tunnusmerkistön mukainen teko on kvalifioitu suhteessa toiseen rikokseen. Esimerkiksi näpistys luonnehditaan varkaudeksi, joka on vähäinen (RL 28:3 §). Jos kumpaakaan tapaa ei voida soveltaa, tulee punnittavaksi se, mitä intressiä säännökset suojaavat. Jos rikotut säännökset suojaavat edes osittain samaa oikeushyvää, ei ole tarpeen soveltaa molempia rangaistussäännöksiä. (Frände 2012, 272–277.)

Perintökaaren rangaistussäädöksen ja verorikossäädösten välisessä suhteessa ei ole annettu selkeää ohjetta siitä, miten molemmat rikokset täyttäneitä tekoja tulisi käsitellä. Jos pesän ilmoittaja tai uskotut miehet antavat vääriä tietoja saadakseen verotuksellista hyötyä, täytyy verorikoksen tunnusmerkistö sekä perintökaaren rikossäädöksen tunnusmerkistö. Tällä teolla loukataan veroviranomaisten ja mahdollisesti esimerkiksi velkojien, takaajien, eloonjääneen puolison tai muiden osakkaiden etuja.

Päällekkäisyyksiä voi löytyä myös muiden rikoslain rangaistussäädösten kanssa. Perukirjassa annetut väärät tiedot voivat johtaa myös petoksen tunnusmerkistön täyttymiseen. Tässäkin teko voi vahingoittaa useita eri intressitahoja. Perintökaaren rangaistussäädöksessä on huomattavaa se, että siinä ei edellytetä, että jotain etua olisi loukattu. Teko täytyy pykälän sanamuodon mukaan jo salaamisella tai vilpillisellä ilmoittamisella.

8.2 Väärän valan antaminen

Pesän ilmoittaja on velvollinen valalla vakuuttamaan antamiensa tietojen olevan oikeita ja ettei hän ole jättänyt mitään ilmoittamatta. Valantekovelvollisuus on myös muilla osakkailta ja eloonjääneellä puolisoilla, vaikka nämä eivät olisi ilmoittaneet pesää, jos siihen on syy. Samoin kuka tahansa, joka

on ryhtynyt pesän omaisuutta koskeviin toimiin, voidaan määrätä valalle siihen ollessa syytä. Valalle voi vaatia se, jonka oikeus saattaa olla valanteosta riippuvainen. Esimerkiksi velkoja voi vaatia valantekoa tällä perusteella. (PK 20:6 §.)

Vaatimus koskee kaikkia pesään kuuluvia varoja ja velkoja sekä ilmoitusvelvollisuus kaikkia osakaiden asemaa määrittäviä dokumentteja. Omaisuuden arvon määrittelystä ei voida vaatia valalle. (Aarnio & Kangas 2009, 284.)

Väärän valan antaminen tuomioistuimessa on säädetty rangaistavaksi rikoslaissa. Sen mukaan, jos totuusvakuutuksen nojalla antaa väärän tiedon tai ilman laillista syytä salaa siihen kuuluvan tiedon, on hänet tuomittava enintään kolmeksi vuodeksi vankeuteen. Myös huolimattomuudesta johtuva väärän tiedon antaminen tai salaaminen on rangaistavaa, mutta rangaistusasteikko tuottamuksellisessa perättömässä lausumassa on sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta. (RL 15:1 §; 15:4 §.)

Väärä tieto voi olla täysin totuutta vailla olevaa tai oikeasta tilasta annettu, mutta liioiteltu tai valheellisella seikalla lisätty vakuutus. Velvollisuus koskee kaikkia tietoja, jopa asiaan vaikuttamattomia tietoja. Nämä voivat tulla kuitenkin rangaistuksen lieventämisperusteena huomioon. Salaamiseen voi syyllistyä, vaikka tiettyä asiaa ei olisi kysytykään. (HE 6/1997 vp, 25.)

8.3 Kavallus

Pesän osakas voi syyllistyä kavallukseen, jos tämä anastaa pesästä omaisuutta tai edun itselleen (Aarnio & Kangas 2009, 431). Kavallus on kyseessä, jos joku anastaa hallussaan olevia varoja tai muuta irtainta omaisuutta (RL 28:4.1 §). Jos anastettu omaisuus on arvokasta, sen anastamisella aiheutetaan erityisen tuntuva vahinko tai tekijä käyttää vastuullista asemaansa hyväkseen ja teko on kokonaisuutena arvioiden törkeä, kyseessä on törkeä kavallus (RL 28:5 §). Molempien tekojen yritys on rangaistavaa (RL 28:4–5 §). Kavallus voi olla myös lievä, jos anastettu omaisuus on arvoltaan vähäinen tai teko on muuten vähäinen (RL 28:6 §). Rangaistusasteikko on lievässä kavalluksessa sakkoa, kavalluksessa sakko tai enintään vuosi vankeutta ja törkeässä kavalluksessa vähintään neljä kuukautta ja enintään neljä vuotta vankeutta (RL 28:4–6 §).

Teon täytyminen vaatii siis sen, että kavaltajalla on hallussaan jonkun toisen omistamaa omaisuutta. Hallussapito täyttyy esimerkiksi silloin, kun tällä on oikeus siirtää tai nostaa varoja (RL 28:13.3 §). Jos omaisuus ei ole tekijän hallussa, kyseessä on varkausrikos (Lappi-Seppälä ym. 2008, 722). Yhteisomaisuuden kohdalla kavallus- ja varkausrikoksen välinen suhde ratkaistaan sen mukaan, kenen hallussa omaisuus tekohetkellä oli (Lappi-Seppälä ym. 2008, 722). Pesässä yhdellä osakkaalla voi olla oikeus käyttää kuolinpesän pankkitiliä. Jos hän nostaa luvatta yhteiseltä tililtä rahaa, kyseessä voi olla kavallus. Osakas voisi myös myydä pesän omaisuutta omaan lukuunsa, jolloin kyseeseen voisi myös tulla kavallus.

8.4 Petos

Petos kuolinpesässä voi syntyä esimerkiksi tilanteissa, joissa osakas erehdyttää muita pesän varallisuusasemasta tai leski salaa omaisuuttaan saadakseen tasinkoa (Aarnio & Kangas 2009, 431–432). Petos on kyseessä, jos joku hankkii itselleen tai toiselle oikeudetonta taloudellista hyötyä tai erehdyttää toista tai toisen erehdystä hyväksikäyttämällä aiheuttaa tälle taloudellista vahinkoa (RL 36:1.1 §). Petoksen voi myös tehdä aiheuttamalla taloudellista vahinkoa sille, jonka eduista tekijällä on mahdollisuus määrätä (RL 36:1.1 §). Petoksen yritys on rangaistava ja siitä voidaan tuomita sakkoon tai enintään kahdeksi vuodeksi vankeuteen (RL 36:1.1; 36:1.3 §).

Petoksesta on törkeä ja lievä tekomuoto. Jos tavoiteltu hyöty tai aiheutettu vahinko on vähäinen tai muuten vähäisessä petoksessa rangaistukseksi määrätään sakkoa (RL 36:3 §). Kokonaisuutena arvostellen törkeästä ja petoksessa, jonka hyödyt tai vahingot ovat huomattavia tai käytetään hyväksi tekijän asemaan perustuvaa luottamusta tai uhrin heikkoutta tai turvattomuutta, tuomitaan törkeästä petoksesta vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi vankeuteen (RL 36:2 §).

Petokseen syyllistyminen edellyttää tahallisuutta ja se vaatii syy-yhteyden, joka tarkoittaa, ettei etua tai haittaa olisi syntynyt ilman erehdyttämistä. Aina ei vaadita vahingon syntymistä, vaan jo välitön taloudellisen tappion vaarakin voi jo täyttää petoksen tunnusmerkit. Tekijän tulee tekohetkellä tarkoittaa seuraukset, jos hän myöhemmin huomaa antaneensa vääriä tietoja tai toimii huolimattomasta ei kyseessä ole petos. (Lappi-Seppälä ym. 2008, 983; 988–989.)

8.5 Vahingonteko

Testamentin tahallinen salaaminen tai hävittäminen voi johtaa perinnön tai testamentin saamisen menetykseen (PK 15:2 §). Sama koskee myös tässä osallisina olleita (PK 15:3 §). Oikeus voi määrittää menetyksen koko perintöön tai sen osaan (PK 15:2 §). Tahallisuudesta on vaadittu Korkeimmassa oikeudessa riidatonta näyttöä (KKO 26.6.1985 T 3733/84, Finlex). Testamentin salaaminen voi Aarnion & Kankaan (2009, 143) mukaan myös täyttää rikoslain 35:1 §:n mukaisen vahingonteon tunnusmerkin ja aiheuttaa vahingonkorvausvelvollisuuden vahingonkärsijöihin nähden.

Vahingonteko on rikos, josta voidaan tuomita sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi. Vahingonteko on kyseessä, jos joku hävittää tai vahingoittaa toisen omaisuutta. Vahingonteosta on lievä ja törkeä tekomuoto. Törkeässä vahingonteossa on aiheutettu erittäin suurta taloudellista vahinkoa, aiheutettu uhrille tuntuva vahinko tai vahingoitettu omaisuus on historiallisesti tai siviilisyksellisesti erityisen arvokasta. Törkeän vahingonteon yritys on rangaistava ja siitä voidaan tuomita vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi vankeuteen. Lievässä teossa vahinko on vähäistä ja siitä voidaan tuomita sakkoon. Lievässä ja törkeässä vahingonteossa vaaditaan myös rikoksen kokonaisarviointia. (RL 35:1–3 §.)

Vahingonteko vaatii tekijältä tahallisuutta. Tahallisuus tarkoittaa tietoisuutta siitä, että esine on toisen omistuksessa ja sitä tarkoituksella hävitetään tai vahingoitetaan. (Lappi-Seppälä ym. 2008, 967.)

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset olivat seuraavat:

- Mitkä ovat osakkaiden tärkeimmät velvollisuudet perunkirjoitusprosessissa?
- Mitä velvollisuuksia perunkirjoituksen toimeksisaajalla on?
- Miten perunkirjoituksen teettäminen ulkopuolisella vaikuttaa osakkaiden velvollisuuksiin?
- Mitä seuraamuksia velvollisuuksien laiminlyönneistä on?

Samalla opinnäytetyön tarkoitus oli koota osakkaiden velvollisuudet helpoksi kokonaisuudeksi ja sisällyttää toimeksisaajan velvollisuudet osaksi kokonaisuutta.

Osakkaiden tärkeimmät velvollisuudet ovat vainajan omaisuuden hoito, perunkirjoituksen toimituttaminen ja pesän ilmoittaminen. Omaisuuden on velvollinen ottamaan hoitoonsa se, joka asui perittävän kanssa tai muuten hoitaa omaisuutta. Perunkirjoituksen toimituttamisvelvollinen on se, kenen hoidettavana pesän omaisuus on. Perunkirjoitus tulee toimittaa kolmen kuukauden määräajassa, jonka jälkeen on yksi kuukausi aikaa toimittaa perukirja veroviranomaisille. Pesän ilmoittajana toimii se, kuka on parhaiten perehtynyt pesän tilaan tai hoitaa omaisuutta. Yleensä siis sama henkilö vastaa näistä tehtävistä.

Velvollisuuksien laiminlyönneistä on asetettu useita seuraamuksia. Tärkeimpänä näistä lienee veronkorotukset, joiden määrä voi olla 1-40 prosenttia. Mahdollista on myös suorittaa perintöverotus arvioverotuksena. Laiminlyönyt osakas voidaan myös määrätä henkilökohtaiseen velkavastuuseen vainajan veloista ja hän on vahingonkorvausvelvollinen kaikille pesänselvityksestä riippuvaisille, kuten esimerkiksi velkojille.

Pesän osakkaat eivät voi joutua velkavastuuseen vainajan veloista, jos perunkirjoitus on annettu toimeksiantona. Tämä johtuu siitä, että osakkailla on perunkirjoituksen toimituttamisvelvollisuus, eikä toimittamisvelvollisuus. Tämä velvollisuus on täytetty, kun toimituttamisvelvollinen on valinnut uskotut miehet sekä ajan ja paikan perunkirjoitukselle. Tässä tilanteessa toimeksisaaja voi joutua korvausvelvolliseksi myös velkojille aiheutetusta vahingosta.

Uskottujen miesten tehtävänä on toimittaa perunkirjoitus. He vakuuttavat perunkirjassa, että he ovat merkinneet ja arvioineet pesän varat parhaan ymmärryksensä mukaan. He eivät edusta osakkaita tai veronviranomaisia, vaan heidän tehtävänsä on omaisuuden objektiivinen arviointi ja merkitseminen. Perintökaaren rangaistussäädös väärän tiedon ilmoittamisesta tai sen salaamisesta koskee myös uskottuja miehiä. He voivat syyllistyä perunkirjoituksessa myös esimerkiksi verorikokseen tai petokseen. Usein toimeksisaaja toimii perunkirjoituksessa uskottuna miehenä, tällöin hänellä on myös kuluttajansuojalain mukainen vahingonkorvausvelvollisuus. Muussa tapauksessa vahingonkorvausvastuu määrittyy yleisten vahingonkorvausta koskevien periaatteiden mukaan.

Kun toimeksisaaja on elinkeinonharjoittaja, sovelletaan kuluttajansuojalakeja. Tämän lisäksi, jos toimeksisaaja on asianajaja, häntä koskevat asianajajaliiton säännöt. Kuluttajansuojalaki on pakottava lainsäädäntöä, eli siitä ei saa poiketa kuin kuluttajan eduksi.

Palvelus on suoritettu, kun se on suoritettu loppuun ja se on luovutettava määrättyä ajankohtana tai vaadittaessa tai viivymättä. Se on luovutettava palveluksen laatuun ja laajuuteen nähden kohtuullisessa ajassa sopimuksen tekohetkestä. Viivästyksenä ei pidetä tilaajasta johtuvaa myöhästymistä. Palveluksen viivästyessä tilaajalla on oikeus vaatia sopimuksen täyttämistä, pidättyä maksusta tai vaatia sopimuksen purkamista. Sopimuksen purkaminen vaatii olennaista sopimusrikkomusta.

Palveluksen tulee vastata sovittua sisältöä, suoritustapaa ja tulosta ja se tulee suorittaa ammattitaitoisesti, huolellisesti ja ottaen huomioon tilaajan edut. Toimeksisaajalla on myös velvollisuus neuvoa ja opastaa toimeksiantajia. Näiden rikkominen aiheuttaa virheen palvelukseen. Jos palveluksessa on virhe, tilaajalla on oikeus vaatia virheen korjaamista, hinnanalennusta tai sopimuksen purkua. Virheen oikaisemisesta ei saa koitua kustannuksia tilaajalle.

Osakkailla on myös oikeus vahingonkorvaukseen palveluksen virheen aiheuttamista vahingoista. Viivästyksestä johtuvat veronkorotukset tulevat toimeksisaajan korvattavaksi välillisinä vahinkoina, jos toimeksisaaja on toiminut huolimattomasti. Huolimattomuutta arvioidaan sen mukaan, millä tavalla toiminta on asianmukaista kyseisellä alalla.

Osakkailla on yleensä velvollisuus tarkistaa perunkirjan tietojen oikeudellisuus, vaikka toimeksisaaja olisi ne täyttänyt. Ilmoittajan on toimeksisaajasta huolimatta vastattava siitä, että hänen antamansa tiedot ovat oikein, eikä hän ole jättänyt mitään ilmoittamatta.

Toimeksisaajan määrääminen ei lakkautta osakkaiden velvollisuutta luovuttaa oikeat tiedot perunkirjoitusta varten, eikä se estä osakkaiden rikosoikeudellista vastuuta. Tärkeimmät rikokset, joihin perunkirjoituksessa voi syyllistyä ovat verorikokset, petokset sekä kavallus.

Jos toimeksisaaja on yksityinen henkilö, on tärkeää tehdä toimeksiantosopimus, jossa sovitaan mahdollisten vahinkojen ja virhetilanteiden varalta. Tässä tilanteessa kuluttajansuojalain säädökset eivät suojaa virheiltä. Samalla yksityistä toimeksisaajaa ei valvota viranomaisten puolesta, eikä tilaaja saa kuluttajille suunnattua neuvontaa virhetilanteessa. Ainoa oikeussuojakeino on vahingonkorvaus- tai rikoskanne oikeudessa ja tarpeeksi hyvä sopimus, jossa on säädetty tyydyttävästi virhetilanteiden varalta.

10 POHDINTA

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää perunkirjoituksen osapuolten tärkeimmät vastuut ja velvollisuudet ja rikkeiden seuraamukset ja tehdä näistä koottu esitys. Tutkin näitä laadullisena tutkimuksena, lainopin keinoin.

Tuloksena sain selville, että osakkaiden tärkeimmät vastuut liittyvät perunkirjoituksen toimituttamiseen, johon kuuluu uskottujen miesten ja perunkirjoituksen ajan ja paikan valinta. Toimeksisaajien tärkeimmät vastuut olivat perunkirjoituksen ammattimainen ja huolellinen suorittaminen ja vastuuseen vaikuttaa se, onko toimeksisaaja elinkeinonharjoittaja vai yksityinen henkilö. Tärkeimmät seuraamukset rikkeistä olivat veronkorotukset, arvioverotus sekä veropetokset ja petokset.

Opinnäytetyöprosessi alkoi vuoden 2016 alussa, kun palasin harjoittelusta takaisin kouluelämään. Kun idea kirkastui, alkoi kirjoittamisprosessi. Sain ison osan tarvittavista lähteistä harjoittelupaikaltani, jossa olen tehnyt töitä myös harjoittelun päätyttyä. Kirjoitin suurimman osan teoriapohjasta viikon 10 aikana, jolloin koulussa ei ollut opetusta ja jaksojen vaihtumisen takia koulutehtäviä ei ollut. Olin varannut aikaa opinnäytetyölle kesälle 2016 tai viimeistään elokuuhun asti. Työ valmistui sovitussa aikataulussa ja sain sen valmiiksi toukokuun lopulla.

Olen tyytyväinen opinnäytetyön lopputulokseen. Mielestäni rakenne on luonnollinen ja se tekee työn lukemisesta helpompaa. Tekstiä jouduin muokkaamaan sen kirjoittamisen jälkeen, kun sitä lukiessa en ollut tyytyväinen sen lauserakenteisiin. Opinnäytetyölle ei syntynyt merkittäviä kustannuksia, koska sain kirjat lainaan työpaikalta, eikä minun tarvinnut matkustaa työn takia.

Prosessi oli mukava ja sain sen aikana tarvittavan opastuksen. Kun kirjoittaminen alkoi, huomasin tekstin tuottamisen olevan itse asiassa helpoin osuus. Suurin haaste kirjoittaessa oli tiedon prosessointi opinnäytetyöhön sekä tyydyttävän laajuuden löytäminen.

Työn luotettavuus on hyvä, koska käytetyt lähteet ovat pääasiassa lakeja ja niiden esitöitä, sekä arvostettujen oikeustieteilijöiden kirjoittamia teoksia. Suurin uhka työn luotettavuudelle on se, onko kaikki relevantti ja ajankohtainen tieto saatu kerättyä yhteen, eikä siitä ole jäänyt pois tärkeitä velvoitteita tai näiden seuraamuksia.

Jatkotutkimuksessa voitaisiin perehtyä esimerkiksi kahden yksityisen henkilön välillä solmittuihin toimeksianto- ja valtuutussuhteisiin tai voitaisiin tehdä vastaavanlainen esitys toisesta oikeudellisesta tilanteesta, kuten perinnönjaosta. Toinen mielenkiintoinen kohde tutkimukselle olisi perintökaaren 20 luvun 11 pykälän ja rikoslain verorikospykälien suhteen tarkempi tarkastelu. Jatkotutkimuksen tekijälle suosittelen etsimään ensin relevantit lait, lukea näiden esityöt ja yrittää ymmärtää ne. Tässä apuna kannattaa käyttää oikeuskirjallisuutta ja täydentää laeista saatua tietoa näillä. Näiden kirjojen alaviitteistä ja lähdeluetteloista voi etsiä eri tekijöiden kirjoja samasta aiheesta, joilla voi laajentaa näkemystä aiheesta. Tärkeää on myös se, ettei väheksy eri lähteitä, vaan esimerkiksi artikkeleista voi löytää juuri omaan työhön soveltuvaa tietoa.

LÄHTEET

Aarnio, A. & Kangas U. 2008. Suomen jäämistöoikeus II – Testamenttioikeus. Helsinki: Talentum.

Aarnio, A. & Kangas, U. 2009. Suomen jäämistöoikeus I – Perintöoikeus. Helsinki: Talentum.

Aarnio, A., Kangas, U., Puronen, P. & Räbinä, T. 2011. Perunkirjoitus ja perinnön veroseuraamukset. Helsinki: Talentum.

Adoptiolaki 20.1.2012/22.

Frände, D. 2012. Yleinen rikosoikeus. Helsinki: Edita.

Hallituksen esitys Eduskunnalle adoptiota koskevan lainsäädännön uudistamiseksi sekä lasten adoptiota koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen hyväksymiseksi ja laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. HE 47/2011 vp. Hakupäivä 28.5.2016, <http://www.eduskunta.fi>.

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kuluttajansuojalain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. HE 360/1992 vp. Hakupäivä 28.5.2016, <http://eduskunta.fi>.

Hallituksen esitys Eduskunnalle oikeudenkäyttöä, viranomaisia ja yleistä järjestystä vastaan kohdistuvia rikoksia sekä seksuaalirikoksia koskevien säännösten uudistamiseksi. HE 6/1997 vp. Hakupäivä 28.5.2016, <http://eduskunta.fi>.

Hallituksen esitys eduskunnalle perintökaaren velkavastuusäännösten muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. HE 14/2004 vp. Hakupäivä 28.5.2016, <http://eduskunta.fi>.

Hemmo, M. 2009. Sopimusoikeuden oppikirja. Helsinki: Talentum.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2008. Tutki ja kirjoita. 13–14. osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Hoppu, K. 2011. Palvelutalouden juridiset haasteet. Lakimies 7–8/2011, 1363–1375. Viitattu 22.3.2016, <https://www-edilex-fi.ezp.oamk.fi:2047/lakimies/8383.pdf>.

Isyyslaki 13.1.2015/11.

Kaisto, J. & Lohi, T. 2013. Johdatus varallisuus-oikeuteen. Viitattu 1.3.2016, <http://fokus.talentum.fi.ezp.oamk.fi:2048/teos/DAIBGXHUG>.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto. 2014. Vahingonkorvaus palvelun virheen aiheuttamasta vahingosta. Viitattu 25.4.2016, <http://www.kkv.fi/Tietoa-ja-ohjeita/Viat-viivastykset/palvelun-vika-tai-puute/vahingonkorvaus/>.

KKO 18.10.2011 T 2244. Finlex.

KKO 1971 II 32. Finlex.

KKO 26.6.1985 T 3733/84. Finlex.

KKO 29.6.2010 T 1386. Finlex.

Kuluttajansuojalaki 20.1.1978/38.

Lainvalmistelukunnan julkaisu 2/1935. Ehdotus perintö- ja testamenttilainsäädännön uudistamiseksi perusteluineen. Viitattu 20.5.2016, <http://hdl.handle.net/10138/39053>.

Laki avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta 14.1.2011/26.

Laki holhustoimesta 1.4.1999/442.

Laki kuolleeksi julistamisesta 4.3.2005/127.

Laki rekisteröidystä parisuhteesta 9.11.2001/950.

Laki varallisuus oikeudellisista oikeustoimista 13.6.1929/228.

Lappi-Seppälä, T., Hakamies, K., Koskinen, P., Majanen, M., Melander, S., Nuotio, K., Nuutila, A., Ojala, T. & Rautio, I. 2008. Rikosoikeus. Helsinki: WSOYpro.

Lohi, T. 2005. Perintökaaren velkavastuu-uudistus ja kuolinpesän henkilökohtainen velkavastuu. Viitattu 25.4.2016, <https://www.edilex-fi.ezp.oamk.fi:2047/artikkelit/4676.pdf>.

Norros, O. Vahingonkorvaus asiantuntijapalveluissa. Lakimies 4/2008, 637–643. Viitattu 20.4.2016, <https://www.edilex.fi/lakimies/5269.pdf>.

Perintö- ja lahjaverolaki 12.7.1940/378.

Perintökaari 5.2.1965/40.

Puronen, P. 2008. Perintö- ja lahjaverolaki. Helsinki: Talentum.

Puronen, P. 2013. Näin teen perukirjan. Helsinki: Talentum.

Suomen asianajajaliitto. 2013. B 01 Hyvää asianajotapaa koskevat ohjeet. Viitattu 25.4.2016, http://www.asianajajaliitto.fi/files/1980/Hyva_asianajajatapa_fi_www.pdf.

Suomen asianajajaliitto. 2015. B 08 Asianajajan vastuuvakuutusta koskevat ohjeet. Viitattu 13.3.2016, http://www.asianajajaliitto.fi/files/643/B_08_Aasianajajan_vastuuvakuutusta_koskevat_ohjeet_15.1.2015.pdf.

Ulosottokaari 15.6.2007/705.

Vahingonkorvauslaki 31.5.1974/412.

Virtanen, P. 2011. Vahingonkorvaus – Laki ja käytännöt. Helsinki: Edita.